

VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
Norwegian School of
Theology, Religion and Society

Forventninger til diakoniens oppgaver i teori og praksis

Dan Levi Østby

Veileder

Professor Jeppe Bach Nikolajsen

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH 5070-1 Masteroppgave i diakoni (30 stp), vår 2023

Antall ord: 26 845 ord

Forord

Denne masteravhandlingen er resultatet av en fantastisk veileder, en utrolig familie.

I begynnelsen av studiet ble jeg overasket over hvor store forandringer innenfor diakonien som har skjedd de siste 20 årene, og desto jo dypere jeg dykket ned i diakonihistorien, desto klarere ble bilde av en akademisk disiplin i fortsatt forandring. Som en utenforstående som lærte hva diakoni var samtidig som studiene var det en forunderlig opplevelse å skulle forklare hva diakoni var, spesielt til eldre familiemedlemmer som assosierte diakoni med diakonisykepleiere. Halvveis gjennom studiene vokste det fram en urolighet, om at diakoni vitenskapen kanskje har forbigått praktisk menighets diakoni. Dette inspirerte denne avhandlingen.

Sammendrag

I denne avhandlingen ses det på hvilken forventningene til diakoniens oppgaver som finnes i norsk forskning om diakoni, også setter det oppimot hvilke forventninger til diakoniens oppgaver i norske menigheter. Dette gjøres ved å se på S. Dietrich, K. Nordstokke og K. Jordheim gjennom spørsmålene *Hvilken rolle har diakonien i kirken?* Og *Hvilken rolle har diakonen i diakonien?*. Dette settes oppimot 6 semistrukturerte dybdeintervjuer foretatt i diakonale menigheter i Oslo kommune. Målet er å kartlegge forventningene til vitenskapelig menighetsdiakoni og sette det oppimot forventninger til menighetsdiakoni fra 2 prester, 2 menighetsråd medlem og 2 frivillige. Deretter sammenlignes det hva som er likt og hva som er avvikende før avhandlingen konkluderer med at diakonivitenskapen og menighetsdiakoni fra diakonale menigheter har nesten lik diakonal forventning. Avslutningsvis går det over hva som kan læres av denne sammenligningen.

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	9
1.1 Forskningskontekst.....	9
1.2 Forskningsmetode	12
1.3 Forskningsteori.....	14
1.3.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?.....	14
1.3.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?	16
1.4 Forskningsstruktur.....	17
1.5 Forskningsambisjon	17
2. Teori	19
2.1 Introduksjon	19
2.2 Dietrich.....	19
2.2.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?.....	19
2.2.1.1 Diakoni som brobygger mellom kirke og samfunn.....	20
2.2.1.2 Diakoni som kirkens arbeid som samfunnsaktør	21
2.2.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?	21
2.3 Nordstokke	22
2.3.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?.....	23
2.3.1.1 Diakoni som samlende element i menigheten.....	23
2.3.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?	24
2.3.2.1 Diakonen som leder.....	25
2.4 Jordheim	26
2.4.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?.....	26
2.4.1.1 Profetisk diakoni	27
2.4.2 Hvilken rolle har diakonen i kirken?.....	27
2.4.3 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?	29
3. Metode.....	31
3.1 Kvalitativ forskning, semistrukturerte dybdeintervjuer	31
3.1.1 Utvalg strategi, utvalgsstørrelse og rekrutering	31

3.2	Datainnsamling.....	32
3.3	Valg av informanter	32
3.3.1	Valg av menigheter	33
3.3.2	Valg av intervju informanter	34
3.4	Intervjuguide	35
3.4.1	Hva er Diakoni?	35
3.4.2	Hva er diakoniens rolle i Den Norske Kirke?	36
3.4.3	Hva er diakoniens formål?	36
3.5	Etiske utfordringer.....	37
3.6	Troverdighet og validitet.....	38
3.6.1	Intern validitet/troverdighet.....	38
3.6.2	Ekstern validitet / overførbarhet.....	39
3.6.3	Objektivitet.....	40
4.	Data	42
4.1	Menighet A.....	42
4.1.1	Forståelsen av Diakoni (Menighet A)	43
4.1.1.1	Hvordan forstår du diakoni?.....	43
4.1.1.2	Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?	44
4.1.2	Hva er diakoniens rolle i den Norske Kirke? (Menighet A)	45
4.1.2.1	Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?	45
4.1.2.2	Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?	47
4.1.3.	Hva er diakoniens formål? (Menighet A)	48
4.1.3.1.	Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?	48
4.1.3.1.1	Burde Den Norske Kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?	49
4.1.3.2	Hva er diakonens rolle i menigheten?	50
4.1.4	Eventuelt (Menighet A).....	52
4.2	Menighet B.....	52
4.2.1	Forståelse av Diakoni (Menighet B)	53
4.2.1.1	Hva er diakoni?	53

4.1.1.2 Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?	54
4.2.2 Hva er diakoniens rolle i den Norske Kirke? (Menighet B)	55
4.2.2.1 Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?	56
4.2.2.2 Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?	57
4.2.3. Hva er diakoniens formål? (Menighet B).....	58
4.2.3.1. Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?	58
4.1.3.1.1 Burde Den Norske Kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?	59
4.2.3.2 Hva er diakonens rolle i menigheten?	61
4.2.4 Eventuelt (Menighet B).....	63
5. Fortolkning og diskusjon.....	64
5.1 Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni?	64
5.1.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?.....	64
5.1.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?	66
5.2 Hva er forventningene til diakoniens oppgave i norske menigheter?	67
5.2.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?.....	67
5.2.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?	69
5.3 Hvilke utfordringer står den diakonale forskningen ovenfor?	71
5.4 Hvilke utfordringer står diakonale menigheter ovenfor?	72
6. Konklusjon	74
Litteratur.....	76
Apendix A: Intervju guide	77
Intervju guide	78
Problemstilling	78
Hva ønsker vi å finne ut?	78
Innledning før intervju	78
Intervjuet	79
Fakta spørsmål	79
Mulige oppfølgingsspørsmål	79
Introduksjonsspørsmål	79
Overgangsspørsmål	79

Hva er diakoni?	79
Hva er diakonens rolle i den Norske Kirke?.....	80
Hva er diakoniens formål?	80
Avslutning	80

1. Introduksjon

1.1 Forskningskontekst

I moderne Norge har diakoniforståelsen gått gjennom en forandring i nyere tid. Diakoner og diakonisser mistet sin tradisjonelle plass i det norske samfunnet til fordel for den Norske velferdsstaten og spørsmålet om det var behov for diakoner og diakonisser i velferdsnorge ble tatt opp i Den Norske Lutherske Kirke (Nordstokke, 2021. s. 148-151). Som et resultat av dette ble diakonen direkte innlemmet i kirkens struktur. Den nye forståelsen så også diakoni i en essensiell del av kirkens natur. Tidligere hadde diakonstillingen vært personalistisk, fokusert på personlig kall og yrkesutøvelse, fri fra den større kirkelige strukturen og forstått som kall for individuelle kristne, framfor noe som er en essensiell del av kirkens identitet (Nordstokke. 2021. s. 148-157). På grunn av den nye diakoni forståelsen startet det en samtale rundt diakoniens natur og rolle i norske kirkesamfunn, samt en samtale rundt diakonens rolle i både diakoni og i kirken.

Selv om diakoni hovedsakelig har vært knyttet til DNK, så har flere andre kirkesamfunn tatt i bruk begrepet når de beskriver sitt hjelpearbeid i nyere tid. Metodistkirken i Norge er diakonen en del av den tredelte embetsstrukturen (Dietrich, 2009, s. 62-63), og både Pinsemenigheten *Filadelfia Oslo* og *Oslo Sentrum Baptistkirke* bruker begrepet diakoni for å beskrive sin hjelpetjeneste (<https://filadelfia.no/>, hentet 18.11.2022; <https://oslosbaptist.no/diakoni/>, hentet 11.01.2023) , for å nevne noen. LED 23, Pinsebevegelsen sitt ledertreff for 2023, har også ett seminar kalt "Diakoni og Samfunn" (<https://pinseung.no/led-konferansen-program/>, hentet 11.01.2023), som promoterer diakoni begrepet, med dens teologiske og sosiologiske vekt til pinsemenigheter over hele landet. Dette peker mot at frimenighetene i Norge er i en tidlig fase av å adoptere diakoni som begrep, og alt det som diakoni innebærer. Mesteparten av kristne menigheter i Norge har et aktivt arbeid som faller inn under paraplyen av diakoni, men med å adoptere konseptet diakoni åpnes dørene for en dypere teologisk og åndelig forståelse av det arbeidet

Innen academia har det vokst fram en fornyet interesse i diakoni som et teologisk og akademisk tema. Tradisjonelt har diakoni vært assosiert med helse- og omsorgsarbeid i Norden og Tyskland, ikke teologi (Nordstokke, 2014, s.47). Det er først i det 21. århundre at en egen academia har begynt å vokse frem rundt diakoni som et økumenisk konsept, med spesielt fokus på den kirkelige, den missiologiske og den profetiske dimensjonen av diakoni. Før dette var ikke diakoni sett på som et seriøst teologisk tema, men heller delegert til et undertema i praktisk

teologi. Siden da har det dermed vokst fram to distinkte retninger innenfor diakoni-vitenskap; Nordstokke skiller mellom *praktiske diakonistudier* og *teologiske diakonistudier* (2014, s. 48). Praktisk diakoni er forskning som ser på alt fra diakonale institusjoner til lokale kirkers initiativer gjennom linsen av diakonibegrepet. I motsetning ser teologisk diakoni på de teologiske og bibelske aspektene ved diakoni, noe som flytter diakonibegrepet fra et europeisk konsept til et verdensrelevant konsept (Nordstokke, 2014, s. 48). Ved å grunnfeste diakoni i Bibelen blir det et kirkelig begrep på tvers av forskjellige trossamfunn og kulturer.

Når diakoni vokste fram som et økumenisk konsept ble det som sagt hentet fram spesielt tre aspekter ved diakoni, den *kirkelige* diakonien, den *missiologiske* diakonien og den *profetiske* diakonien (Nordstokke, 2014, s. 47).

- Kirkelig diakoni forholder seg til hvilken rolle diakoni har i kirken, som tjeneste og identitetsmarkør. En sterk posisjon i diskusjonen om diakoniens plass i kirken er at diakoni er en essensiell del av kirkens identitet, og at kirken ikke *er* en fullverdig kirke uten diakoni (Nordstokke, 2021, s. 188-189; Nordstokke, 2014, s. 46-47; Dietrich, 2014, s. 28)
- Missiologisk diakoni handler derimot om diakoniens misjonerende egenskaper. Diakoni har gjennom hele kirkens historie vært knyttet opp imot evangeliet i handling, og vært sentralt i kirkens identitet fra den første kirken. Missiologisk diakoni omhandler dermed den praktiske delen av misjonering, den som ofte utspiller seg som kristent bistandsarbeid og kamp for rettferdighet (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 260-272).
- Profetisk Diakoni er det som også blir kalt politisk diakoni, en diakoniforståelse som vokste fram av anerkjennelsen av diakoniens rolle i aktiv bekjempelse av fattigdom og urettferdighet (Nordstokke 2014, s. 59).

Ved å framheve disse tre aspektene av diakoni har diakonibegrepet blitt utvidet fra den tidlige forståelsen av "kjærlighetshandlinger foretatt av kristne individer og organisasjoner" til noe mer, noe som omfavner både teori og praksis (Dietrich, 2014, s. 29). Teoretisk diakoni, eller diakonivitenskap har også bredt seg utover de historiske grensene som diakonien har hatt, den av praktisk teologi. Diakonivitenskap dekker i dag over blant annet etikk, teologi, filosofi, samfunnsvitenskap og juridiske disipliner for å nevne noen (Dietrich, 2014, s. 29). Begrepet diakoni er plutselig ikke like enkelt å definere. Det dekker en full bredde av akademiske disipliner, med den samme enkle kjernen. Det som Jesus ga som det største budet, på lik linje med å elske Gud av hele sitt hjerte, hele sin sjel og all sin forstand. "Du skal elske din neste som deg selv"

(Matteus 22:39 b). Hva dette betyr, og hvordan det skal oppfylles, det er diakoni. Og hvordan det ser ut, det gjenstår å se.

På toppen av dette har det i senere tid foregått et paradigmeskifte innenfor diakoni vitenskapen, fra sine tidligere røtter med en "oss og dem" tankegang til et mer partnerskap (Dietrich, 2014, s. 13-14). Tradisjonelt sett har diakoni blitt forstått som veldedighet gitt fra "gode kristne" til trengende mennesker, noe som har satt en klar makt ubalanse og forplantet en "oss og dem" tenkning, som er vært med på å skape et skille mellom de som gir og de som får hjelp. Den nyere forståelsen forstår derimot diakoni mer som et felleskap, hvor grensen mellom de som får, og de som gir hjelp vaskes ut, til fordel for et felleskap, hvor alle er giver og mottaker til hver sin tid (Dietrich, 2014, s. 13-14, 17-19). I dette paradigmeskiftet legges det ekstra vekt på mottakerens rett til autonomi og giverens makt innad i diakonien. Ved å involvere de som en ønsker å hjelpe i valgene og prosessen kan diakonien tjene til å bemyndige de som trenger hjelp, ved ansvarlig bruk av den makten som er iboende i diakoni (Dietrich, 2014. s.14-24).

Alt dette peker mot et diakonibegrep i forandring, og en diakoniforståelse som fortsatt er i utvikling. Dybden og bredden av diakoni er enda ikke nådd, og hvordan diakoni skal se ut i den nye tiden vi beveger oss inn i er enda ikke etablert. Diakonivitenskapen utforsker fortsatt bredden og dybden av hva diakoni er og kan være, samtidig som de lokale kirkene utøver og former diakoni etter sine behov. To samtaler har blitt holdt i Norge om hva diakoni er og betyr de siste 50 årene. I DNK diskuteres det hva det vil si at diakoni er en del av kirkens vesen og identitet, samt hva det betyr at diakoni er knyttet til kirken. Samtidig har diakonivitenskapen utforsket og utfordret hva diakoni kan bety, og hvilken rolle diakonien bør ha i samfunnet, i kirken og med de som diakonien jobber mot (Nordstokke, 2014, s. 47-48; 58-59). Selv om disse samtalene foregikk ved siden av hverandre, var de med på å påvirke hverandre. Ingen av disse samtalene foregikk i et vakuum, og en del av diakonivitenskapen er med på å utrede og utforske kirkens diakonale forståelse. Et bevis på dette er den hyppige bruken av DNKs diakoniplan i akademiske tekster, og diakoniplanen i seg selv. Diakoniplanen bygges på 4 pillarer, hvor en av de er *kamp for rettferdighet* (Diakoniplanen 2020, s. 4;15). Selv om ordet "profetisk diakoni" ikke brukes i diakoniplanen, så bygges argumentene for kamp for rettferdighet på den teologien utarbeidet i diakonivitenskapen.

Men selv om det er kommunikasjon mellom diakoni og DNK på organisasjonsnivå betyr det ikke at forståelsen av diakoni er den samme på lokal kirkenivå. Den daglige utførelsen av diakoni i kirken foregår hovedsakelig ut ifra to type organisasjoner, diakonale organisasjoner, som helsehus, sykehus og sosiale hjelpeprogram, og ut fra lokale menigheter. Denne oppgaven tar utgangspunkt i lokale menigheter, og skal utforske om det er enighet om hvilken rolle

diakoni og diakonen har og bør ha i menigheten og kirken. For å svare på dette stilles forskningsspørsmålet:

Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni, og hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norske menigheter?

Grunnlaget for å stille disse spørsmålene, er de store forandringene som har skjedd med diakonibegrepet de siste 50 årene, både i kirkelig kontekst i Norge, og i den norske diakonivitenskapen. Diakoni som begrep er relativt ungt i seg selv, og i den korte tiden har det forandret seg fra å assosieres hovedsakelig med hjelpepleier og helsevesen, til å bli en integrert del av kirkens identitet. Det er fortsatt en generasjon i Norge som hovedsakelig assosierer diakoni med menighetssøsteren og helsearbeidere. Samtidig er diakonibegrepet fortsatt fjernt for mange nordmenn som ikke nødvendigvis har et forhold til det historierike og dypt teologiske konseptet diakoni. Det er ikke bare de som er utdannet i diakoni som skal drive diakoni, men hele menigheten. Dermed er det viktig for diakonivitenskapen å se på hvordan de som står i "første rekke" forstår sin egen rolle. Sist, men ikke minst ønsker denne oppgaven å svare på utfordringen som Nordstokke utlyste når han skrev: «Indeed, some steps have been made in the process of developing diakonia as an academic discipline. New steps are needed, above all, in the endeavour to root diakonia in the life and mission of local churches» (Kjell Nordstokke, *The Study of Diakonia as an Academic Discipline*, s. 60).

1.2 Forskningsmetode

For å kunne svare på forskningsspørsmålet må det kartlegges både hvilke forventninger diakonivitenskap har til diakoni, samt hvilke forventninger den lokale menigheten har for diakoni. For å kunne kartlegge de faglige forventningene, kommer denne oppgaven til å basere seg på to representative diakonivitenkaplige bøker. Dette er noe som kommer til å bli tatt opp igjen i kapittel 1.3 *forskningsteori* og kapittel 2 *fagteori*. Disse kildene kommer deretter til å bli satt oppimot data som er samlet inn gjennom semistrukturerte kvalitative intervjuer.

Disse intervjuene er rettet mot to lokale menigheter i Oslo-området. Dette er for å avgrense forskningsspørsmålet til et område med en lik kontekst, slik at likheter og forskjeller har en mer meningsfylt kontrast. Med å sette søkelys på lignende menigheter er det større sjanse for å få lignende resultater, som hjelper oss med å se hvorvidt datainnsamlingen presenterer et representativt mangfold eller ikke. På grunn av det begrensede omfanget på oppgaven blir det

ikke mulig å samle nok data til å presentere et nasjonalt, eller lokalt, gjennomsnitt. Men ved å fokusere på like menigheter kan vi få en lokal indikasjon, som kan gi oss en formening om det helhetlige bildet.

Intervjuene er delt mellom seks informanter, tre fra hver menighet. Menighetene kommer heretter til å bli kalt Menighet A og Menighet B. De seks informantene skal også dele lignende roller innad i de to kirkene, hvor det skal intervjues en prest, en fra menighetsrådet og en frivillig fra hver kirke. De kommer til å bli kalt Prest A, Prest B, Menighetsrådelig A osv., om det blir relevant å navngi dem, slik som ved direkte sitat. Ved å fokusere på disse tre posisjonene i menigheten ønskes det å inkludere både embetsstrukturen, rådsstrukturen og de frivillige medarbeiderne sin oppfatning av hva diakoni er, diakoniens rolle i DNK, og diakonens rolle i DNK.

Med å intervju prestene ønskes det å få innsikt i de faglærtes holdninger og forståelse til diakoni i DNK, som diakonen kommer til å jobbe med. Samtidig er prestene ofte bærer av en menighets visjon og retning. Hvilke tanker og holdninger de har til diakoni skal i teorien være med på å fortelle resten av menighetens holdninger. Dermed blir det spennende å se om dette stemmer overens med hva de andre informantene i de presenterte menighetene har å si.

Grunnen til at menighetsråds-medlemmet kommer til å bli intervjuet, er for å få en formening av hvordan det folkelige lederskapet av menigheten forholder seg til forskningsspørsmålet. Menighetsrådet er ofte bestående av frivillige medlemmer av menigheten, og presenterer en "ufaglært" ledelse av menigheten. Det vi si ledere av menigheten som vanligvis ikke har fått teologisk utdanning på høyere nivå. Hvordan de forholder seg til diakonispørsmålet, diakoniens rolle osv., gir oss en kontrast til prestene, som har fått utdanning som også berører ved diakoni, og som fort har en sterkere akademisk tilknytning til teologien.

Ved å intervju en frivillig som ikke er affiliert med menighetsrådet eller prestene ønskes det å utforske hvordan "de på gulvet" oppfatter diakoniens oppgaver, identitet osv. Med å intervju de, kan en se hvorvidt det akademiske språket formidles til dem, om de forstår seg selv som diakonale, og om de holder diakonale verdier. Hypotesen her er det at verdier og holdninger fort kan nå mye lenger enn språket og definisjonene som brukes for å beskrive dem i academia, og at diakonien fort kan ha en sterk påvirkningskraft selv om språket ikke er der.

Begge gruppene deler intervjuguide, hvor spørsmålene er designet for at informanten skal kunne utdype seg ut fra sine egne erfaringer og tolkninger av spørsmålene. Nøkkelspørsmålene er:

- Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?
- Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?

- Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?
- Burde den norske kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?
- Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?
- Tilhører diakoni mandatet til menighetens, diakonen eller er det delt?
- Hva er diakonens rolle i menigheten?

Ved å stille åpne spørsmål kan informantenes svar settes oppimot lignende spørsmål spurt av diakonivitenskapen, og sammenlignes for å se hvorvidt det er enighet imellom dem. Disse spørsmålene er derimot veldig kirkerettet, det vil si diakoni i samhold med DNK. Dette er for å avgrense forskningsspørsmålet, og for å samle mer fokusert data.

1.3 Forskningsteori

For å utforske hva den norske diakonivitenskapen har å si om diakoni har denne oppgaven valgt og bruke Kari Jordheim, Kjell Nordstokke og Stephanie Dietrich som representanter for den diakonale akademiske diskusjonen som holdes i Norge. Som nevnt i kapittel 1.1 har det vokst fram en akademisk tradisjon rundt diakoni som utforsker dybden og bredden av hva diakoni er og betyr. Stifoss-Hanssen redegjør for de to forskjellige måtene begrepet diakoni blir brukt på. "Diakoni" brukes både for den (1) empatiske tilnæringsmåten som ligger i alle kirkers- og kristnes vesen som identitetsmarkører, og (2) den profesjonelle praksisen som diakoner går inn i som ledere og inspirasjon for menighetsdiakonien, ofte av individer med høyere utdanning innenfor diakoni (Stifoss-Hansen, 2014, s. 62). På grunnlag av denne todelingen kommer denne oppgaven til å se på forskningslandskapet i norsk diakoniforskning gjennom spørsmålene:

- *Hvilken rolle har diakonien i kirken? Og*
- *Hvilken rolle har diakonen i diakonien?*

Ved å bruke disse spørsmålene ønskes det å skape en god struktur av mengden av forskning som enklere kan settes oppimot den kvalitative forskningen som blir presentert i kapittel 3 og 4. Denne oppgaven velger å bruke Stephanie Dietrich, Kjell Nordstokke, og Kari Jordheim, som representanter for den akademiske diskusjonen i Norge fordi de fokuserer spesielt inn mot menighetsdiakoni. I dette kapittelet blir det dermed en kort innføring i deres akademiske tekster, før det går dypere inn i analysen i kapittel 2.

1.3.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?

Diakonien er generelt anerkjent som en identitetsmarkør i nordisk kontekst. Dietrich drar paralleller mellom diakoniplanene 2007 og kirkemøte 2004 og konkluderer "... at diakoni ikke er diakoni uten forbindelsen til kirken, og at kirken ikke er kirke uten å være diakonal." (Dietrich, 2011, s. 112). Denne diakoniforståelsen basert på Den Norske Kirke understrekes og utvides til verdenskirken av både Dietrich, Jordheim og Nordstokke. Dietrich adopterer ett økumenisk perspektiv og anerkjenner at det ikke finnes *en* rett diakonal forståelse, men at de forskjellige diakoniforståelsene som finnes i forskjellige kirkesamfunn "*gjenspeiler behovene og utfordringene som finnes i kirkens og verdens skiftende historie.*" (Dietrich, 2011, s. 142). Nordstokke knytter diakoni teologisk sett som et utspill av menighetens felleskap (2021, s. 187-190), og Jordheim argumenterer for at diakoni er essensen av "den tjenende kirke" (2014, s. 189). I norsk akademia understrekes og forsterkes dermed diakoniens rolle som identitetsskapende både praktisk, økumenisk og teologisk.

En annen dimensjon ved diakoni som ofte fremheves er diakonale aspekter ved Missiologi. Det vil si hvilken rolle diakoni, som meningsfulle humanitære kristne handlinger, har i forkynnelsen av evangeliet. Nordstokke belyser historien om at Jesus sender sine tolv disipler i Matteus 10: 7-8: «Gå og forkynn: 'Himmelriket er kommet nær!' Helbred syke, vek opp døde, gjør spedalske rene og driv ut onde ånder! Gi som gave det dere fikk som gave.» I dette knyttes evangeliet til både forkynnelse og nådehandlinger. Og med å "*gi som gave det dere fikk som gave*" understrekes nådeaspektet ved utsendelsen. Evangeliet har blitt gitt som gave til disiplene, og skal dermed gis videre som gave (Nordstokke, 2021, s. 58.) Samtidig argumenterer Dietrich for at profetisk diakoni ved kirkelig innblanding i "verdslige saker", hvor kirkens ansvar for å kjempe for rettferdighet, eller ta hånd om samfunnets mangel og behov, under forståelsen av diakoni (2014, s. 43-44). Slike diakonale konsepter har alltid vært en del av misjonærenes oppgave, spesielt i nyere tid (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 264). De forskjellige aspektene av menighetsdiakoni, som er kort oppsummert her, kan forstås som utadrettet menighetsdiakoni.

Jordheim legger derimot ekstra vekt på diakoniens rolle som brobygger mellom menighet og lokalsamfunnet, ved å ta i bruk *dialog* og invitasjon til å være *deltager* (Jordheim, 2009, s. 21-26). Diakoni som dialog handler om å forholde seg til den andre parten som likeverdige mennesker, hvor noe skal skapes felles. Ved å invitere til å være deltager snakker Jordheim om å skape et rom hvor en kan både delta i og være mottaker av diakoni, ettersom det tilsvarer situasjonen (Jordheim, 2009, s. 23-26). Dietrich beskriver de samme konseptene når hun snakker om et paradigmeskifte fra "oss og dem" til en forståelse av at menigheten er et felleskap av mennesker kalt til å hjelpe hverandre (2014, s. 14). Dette felleskapet dekker også over

nærmiljøet til de lokale kirkene. Diakonien har også en viktig strukturell oppgave i kirken, ifølge Nordstokke. Om kirken ikke har god struktur innen gudstjenestelivet, forkynnelse eller diakonien står de aspektene i fare for å være drevet bare av ildsjeler eller tilfeldige tiltak (2021, s. 216). Det er ikke å si at ildsjeler og tilfeldige tiltak ikke er ønsket, men diakonale tiltak drevet på denne måten kan enten ikke vedlikeholdes, eller bommer ofte på behovet i nærmiljøet. Det vil bli en bedre bruk av ressursene om en har en struktur, sier Nordstokke (2021, s. 216-218).

1.3.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?

Som en videreføring av kirkens behov for diakonal struktur argumenterer Nordstokke for viktigheten ved en dedikert diakon for å møte diakoniens behov. Han påpeker at alle medlemmer i en menighet, fra prest til møtedeltager er kalt til å utføre diakoni, men dedikerte diakoner har unike fordeler på grunn av sin todelt utdanning (Nordstokke, 2021, s. 222-223). Diakonutdanning i dag er et toårig påbygg på toppen av en relevant treårig utdanning, som gir diakoner i Den Norske Kirke relevant tverrfaglig kompetanse (Jordheim, 2011, s. 158). Denne doble fagligheten er ment for å utfylle hverandre, hvor utdannelsen tatt før diakonutdannelsen skal spille på lag med diakonutdannelsen egenart (Nordstokke, 2021, s. 223). Diakoner har også i nyere tid tatt på en ledelsesrolle for frivillige, i kontrast til tidligere diakoni, som fokuserte mer på diakonens personlige tjeneste. (Nordstokke, 2021, s. 223-224). Man må ikke tenke at diakoner tar på seg en ren ledelsesrolle på grunn av det. De tradisjonelle diakonale oppgavene som f.eks. sjelesorg og lignende er fortsatt et viktig aspekt av menighetsdiakonens rolle. Nå er det dermed lagt mer vekt på å utruste resten av menigheten til å ta del i det diakonale oppdraget, framfor at diakonen kun jobber med sine egne diakonale oppgaver (Nordstokke, 2021, s. 223).

Tanken om diakonen som organisator og leder reflekteres også hos Jordheim, som vektlegger viktigheten med en profesjonell leder som kan veilede og ivareta frivillige i menighetens arbeid. Hun påpeker spesielt viktigheten med en pedagogisk kompetanse i møte med frivillige, slik at diakonen kan forberede de som skal ledes for de oppgavene de skal inn i (2011, s. 22). Det legges også vekt på viktigheten av god forståelse for etikk, relasjonsproblematikk og gruppedynamiske prosesser, slik at diakonen er rustet til å utruste sine frivillige (Jordheim, 2011, s. 22). Jordheim henter også opp diakonens rolle som brobygger mellom lokalsamfunnet og menigheten (2014, s. 186-201). Igjennom en kvalitativ undersøkelse beskriver hun hvordan mange diakoner forstår seg selv som ambassadører eller knyttetpunkt til lokalsamfunnet for menigheten, og for enkeltmennesker til menigheten. Alt dette igjen er utover tradisjonelle diakonale oppgaver som også er viktig for diakoner å fullføre, slik som sjelesorg, kirkekaffe m.m.

(Jordheim, 2011, s. 17). Gjennom dette kan diakonen hjelpe til med å kommunisere hvilket tilbud kirken har å tilby.

Denne tanken om at diakonen fyller rollen som bindeledd mellom samfunn og menighet speiles også hos Dietrich, som beskriver diakonens oppgave som både en reaktiv og proaktiv tjeneste (2009, s. 46-47). Diakonen skal dermed være klar til å både møte og dekke behov, bekjempe og forhindre urettferdighet, og verne om skaperverket, for å nevne noe. Dietrich påpeker også på det universelle kallet til diakoni, hvor alle kristne er kalt "... til å være brobygger mellom kirke og samfunn og synliggjøre «evangeliet i handling» gjennom sine liv" (Dietrich, 2011, s. 105). Samtidig finnes det et spesielt diakonikall. Det allmenne kallet til diakoni og menighetsdiakoner spiller på lag og utfyller hverandre. Diakonen oppmuntrer og minner menigheten på sin diakonale oppgave, samtidig som at de legger til rette for utførelsen av diakoni. Den profesjonelle diakonen blir dermed en katalysator for menighetens diakoni (Dietrich, 2011, s. 105).

1.4 Forskningsstruktur

Kapittel 1: Utdypning av forskningskonteksten og oppgavens struktur, samt en redegjørelse for forskningsspørsmålet og det som skal gås dypere inn på i senere kapitler. Kapittel 2: En utforskning av den faglige forventningen til diakoni i norsk diakonivitenskap, i lys av Dietrich, Nordstokke og Jordheim i linsen av spørsmålene *Hva er diakoniens rolle i kirken?* og *Hva er diakonens rolle i diakonien?* Kapittel 3: Utredelse av metode brukt ved innsamling av kvalitativ data, og prosessen bak hvordan og hvorfor forskningen har blitt gjort som den har blitt gjort. Kapittel 4: Redegjørelse av dataen samlet inn fra de lokale kirkene. Først kirke A, etterfulgt av kirke B. Kapittel 5: Drøfting av det som har blitt redegjort i kapittel 2 oppimot det som har blitt presentert i kapittel 4. Først om grunnforståelsen av diakoni og diakonens rolle stemmer overens, etterfulgt av en sammenligning av språket som brukes i den lokale menigheten og i diakonivitenskapen. Kapittel 6: Konkludering av drøftingen i kapittel 5 og en kort oppsummering.

1.5 Forskningsambisjon

Igjennom utdannelsen bet jeg merke meg noen ting knyttet til diakoni. Moderne diakoni i Norge er en relativt ny kirkelig tradisjon/teologi, og har ikke enda blitt ferdig utforsket. Samtidig er det utrolig bredt, beskrevet som "evangeliet i handling" etter kirkens reviderte diakoniplan 2020. Dette har ført til at de fleste i Norge i dag ikke vet hva diakoni faktisk står for, eller hva de kan forvente av en diakon. Samtidig er det en stor del av den eldre befolkningen som fortsatt forstår diakoni som et kirkelig alternativ til hjemmesykepleien, eller et kristent helsevesen.

Dermed blir det veldig naturlig at det vokser fram et skille mellom diakonivitenskapens forventninger til diakoni, i forhold til den alminnelige befolkningens forventninger til diakoni. Denne oppgaven ønsker derimot å se om de forskjellige forventningene også er å finne i de lokale menighetene, og hvor stort dette skillet eventuelt er. Ved å kartlegge de forskjellige forventningene kan de diakonifaglige få et bilde på om de har klart å kommunisere dybden og bredden av diakonien, samt se hvilke forventninger selverklærte diakonale menigheter har til diakoni.

2. Teori

2.1 Introduksjon

I dette kapittelet ser oppgaven nærmere på hva Stephanie Dietrich, Kjell Nordstokke og Kari Jordheim sier om diakoniens rolle i kirken, samt diakonens rolle i diakonien. Hvert underkapittel kommer til å utforske den enkeltes ståsted og forståelse av diakoni, diakoniens rolle i menigheten og diakonens rolle i diakonien, med fokus på menighetsdiakoni. Målet med dette er å få målbar data som kan settes oppimot den kvalitative dataen som blir presentert i kap. 4. For å skape sammenlignbare datapunkter skal Dietrich, Nordstokke og Jordheim leses i linsen av to spørsmål:

- *Hvilken rolle har diakonien i kirken?*
- *Hvilken rolle har diakonen i diakonien?*

Ved å bruke disse spørsmålene som linse for den akademiske diskusjon ønsker denne oppgaven å organisere en mer oversiktlig sammenligning til senere i avhandlingen. Det er viktig å merke seg at denne oppgaven ikke kommer til å dekke over alt Dietrich, Nordstokke og Jordheim har å si om diakoni. For å avgrense oppgaven settes det istedenfor søkelys på sentrale aspekter av deres teorier, for å sette de oppimot forskningen som blir presenter i kapittel 3 og 4. Dette er for å kunne få sammenlignbare resultater som kan bli satt oppimot hverandre. På grunn av at denne oppgaven utforsker den faglige forventningen i linsen av å sammenligne med lokale DNK-menigheter, kommer den til å avgrense hvilke akademiske tekster og konsepter som blir tatt opp. På samme måte er det visse konsepter som repeteres hos samtlige forskere som bare blir utdypet en gang. Noen tekster og konsepter som ellers ville blitt regnet som sentrale hos den gjeldende akademikeren, kan bli satt til side for å bedre svare på den kvalitative forskningen.

2.2 Dietrich

2.2.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?

Ifølge Dietrich er diakonien en del av kjernen i det å være kirke, kristen, eller en kristen organisasjon (Dietrich, 2011, s. 102; s. 112). Diakoni er ikke bare en praktisk aktivitet, men er uatskillelig fra kirken, til en slik grad at en ikke kan ha diakoni uten at det er knyttet til kirken,

eller at kirken er kirke uten at den er diakonal. Tanken om diakoni som identitetsmarkør for kirken går så dypt at Dietrich argumenterer for at alle former for kirkelig ledere bør ha en diakonal kompetanse, inkludert demokratisk valgte og ansatte (2011, s. 120). Dette argumenteres på grunnlag av teologien at diakonien er det praktiske eksemplet på Guds kjærlighet og oppdrag i (og for) verden, og står likestilt med forkynnelsen og gudstjenestefeiringen (Dietrich, 2011, s. 102). Dietrich henter også fram kirkemøtet 2004, og låner forståelsen av diakoni som kirkens kroppsspråk når hun snakker om kirken i møte med alle livssituasjoner (2011, s. 120). I denne forståelsen blir diakonien et av kirkens viktigste verktøy for å kommunisere evangeliet. Diakoni handler derimot ikke bare om evangelisering, spesifiserer Dietrich og Skjortnes. Det er viktig å anerkjenne at diakonien har verdi i seg selv utover sin rolle som verktøy for misjonering (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 260). Guds oppdrag for sin kirke i verden omfavner mer enn det og fortelle om Jesus. Evangeliet forkynnes med både ord og handling, og Guds oppdrag for denne verden er mer enn bare å frelse sjeler for evigheten (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 260-264). Istedenfor kan Guds oppdrag for denne verden forstås å gjelde både kamp for rettferdighet og naturvern, eller "forvaltning av skaperverket", utover frelsen, og kan fremmes ved å tale de undertrykte sak eller fremme viktige steg mot naturvern og forvaltning av naturen (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 260-264). I møte med de praktiske elementene av evangelisering blir dermed diakoni et viktig verktøy. Diakoni med spesielt fokus på systematisk urettferdighet og forvalteransvar er det som i moderne diakonivitenskap kalles profetisk- eller sosial diakoni.

2.2.1.1 Diakoni som brobygger mellom kirke og samfunn

I en artikkel publisert i 2014 reflekterer Dietrich rundt kjerneaspekter ved diakoniteori hvor hun redegjør for et paradigmeskifte innenfor sosiale hjelpearbeid og diakonien (2014, s. 13). Dette paradigmeskiftet legger større vekt på autonomi hos de som er mottakere av diakoni, samtidig som at den beskriver en ny forståelse av hvilken holdning diakonien bør ha i rommet mellom *mottaker* og *giver* innen diakonien. Før dette paradigmeskiftet var det vanlig å forstå diakoni og kristent sosialt arbeid som noe som hadde en klar mottaker, og en klar giver, i lys av paradigmeskiftet mener Dietrich at det istedenfor har blitt mer normalt å forstå forholdene i diakonalt arbeid som et samfunn, basert på den grunnleggende verdien iboende i alle mennesker fra skapelsen av (2014, s. 14, s. 30-31). Alle mennesker har en grunnleggende verdighet i seg fra å være skapt i Guds bilde, som rotfester en universal menneskelig verdi og verdighet som ikke kan minskes eller økes av hva det enkelte menneskets evner, ferdigheter eller kapasitet (Dietrich, 2014, s. 30). Denne teologien og måten å tenke på legger grunnlaget for den nye måten å forstå diakonalt fellesskap på. Som et samfunn/fellesskap hvor *mennesker* inviteres inn,

hvor man både er mottaker og giver av hjelp samtidig. Noen ganger mer som mottaker og noen ganger mer som giver (Dietrich, 2014, s. 14).

2.2.1.2 Diakoni som kirkens arbeid som samfunnsaktør

Diakoni har historisk sett for det meste utspilt seg som kirkelig hjelpearbeid i møte med spesielle behov. Dietrich argumenterer for at diakonien også favner om systemer og institusjoner (2014, s. 28-45). Det vil si at diakoniens rolle ikke bare er å gi direkte førstehjelp i vanskelige situasjoner, men også bør kjempe frem systemer og ordninger som kan dekke over langsiktige og kortsiktige behov, i en rettighetsbasert tilnærming til å møte diakonale behov. Eksemplet som blir brukt er historien om den barmhjertige samaritan og hvordan den hadde vært annerledes med et norsk helsevesen tilgjengelig (Dietrich, 2014, s. 42). I en rettighetsbasert struktur, som f.eks. det norske helsevesen, trenger man ikke lene seg på veldedigheten til godhjertede mennesker, men istedenfor kan man være sikker på hva slags hjelp en har rett til. Dermed blir brukerne av slike system også mye tryggere i hva slags hjelp de kan forvente (Dietrich, 2014, s. 43-44). Det er dermed viktig å anerkjenne at rettighetsbasert diakoni og "førstehjelps" diakoni er to sider av samme mynt, og at de utfyller hverandre. Om en skal legge vekt på samfunnsrettet rettighetsbasert diakoni så må det ikke gjøres på bekostning av den mer spontane veldedighetsdiakonien, siden det alltid vil finnes ekstraordinære situasjoner som ikke kan dekkes over av rettighetsbasert diakoni (Dietrich, 2014, s. 42-45).

2.2.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?

Før en ser på hvilken rolle diakonen har innenfor diakonien så er det gunstig å se på hva Dietrich legger i det å være en diakon. Dietrich forståelse av diakoniens plass i kirken henter fra den lutherske teologien med tanke på diakoniens todelte natur, allmenne- og spesielle diakonatet (2011, s. 106-108) Med dette menes det at diakoni er noe som alle kristne er kalt til ved dåpen, på lik linje med evangelisering o.l., men at det også finnes en ordinert diakoni, en ordinert tjeneste med spesiell rolle i den økumeniske kirken, og i den lokale menigheten.

Diakonen er dermed en spesialisering av kirkens iboende kall til diakoni, selv om hele kirken er kalt til å fremme fellesskapet, det som Dietrich kaller å ta "del i «det allmenne preste- og diakondømmet»" (Dietrich, 2011, s. 107). Disse tankene er langt fra nye innenfor diakonal og kirkelig teologi, men presenteres av Dietrich som basis for hennes teologiske argumenter for diakontjenesten (Dietrich, 2011, s. 98-110). Hva som skiller en diakon fra det allmenne diakoniatet blir dermed det todelte kallet, det ytre kallet fra kirken og det indre kallet fra Gud (Dietrich, 2011, s. 102-103). Opplevelsen av et kall blir dermed essensielt i den rollen en diakon går

inn i. Dietrich argumenterer også for at en diakon må forstå sin profesjonelle identitet, og hvordan den går hånd i hånd med Guds- og kirkekallet (2011, s. 103). Uten den spesielle kompetansen som tempererer kallet kan en diakon veldig enkelt finne seg selv utbrent i møte med tilsynelatende endeløse behov som er å finne i samfunnet og menigheten. Derfor argumenterer Dietrich at diakonen må forstå sin profesjon, og sitt dobbelte kall til Gud og menneske på en holistisk måte for å kunne ha et sunt forhold til sin egen profesjon (2011, s. 103). En diakon er dermed en person med kall til ordinert diakonal tjeneste som går utover det allmenne kallet til diakoni som alle kristne er kalt til, men også temperert av spesiell kompetanse og profesjonalitet til å kunne tjene på en effektiv og bærekraftig måte. Hvilken rolle skal da diakonen fylle i diakonien? Her svarer Dietrich og Nordstokke veldig likt, diakonen er en katalysator og organisator for kirkelig diakoni, samt en leder for kirkens frivillige i diakonalt arbeid, og gjennom dette understreker kirkens diakonale identitet (Dietrich, 2011, s. 125). Dette vil bli gått dypere inn på under Nordstokke. (Kapittel 2.3)

2.3 Nordstokke

Når Nordstokke snakker om diakoni snakker han om det som i den engelsktalende verden blir kalt *social ministries* og *social action*. Det vil si tiltak som kristne menigheter og enkeltmennesker gjør for å hjelpe blant annet krigsrammede og trengende, gjennom innsamlinger og andre tiltak. Disse tiltakene er ikke spesielt forbeholdt kristne, men er siktet mot de særlig utsatte i samfunnet, uansett tro og tilhørighet (Nordstokke, 2021, s. 12-13). Ved å bruke diakonibegrepet, sånn som f.eks. DNK gjør, så er det blant annet for å rotfeste arbeidet i en tradisjon som går tilbake til Antiokia, i nytestamentlig tid. Diakoni kan dermed forstås som et felles oppdrag som alle kristne fra den første kirken og fram til i dag tar del i (Nordstokke, 2021, s. 13).

Et annet aspekt ved å bruke diakoni som begrep for kristent hjelpearbeid, er at arbeidet blir rotfestet i et kristent tros- og verdigrunnlag. Ofte så svarer diakonien på konteksten og samfunnet sine behov når det bestemmes *hva* som skal gjøres, men *hvorfor* kirken og kristne er drevet til handling er knyttet til den kristne troen og det kristne verdigrunnlaget (Nordstokke, 2021, s. 13-15). Nordstokke argumenter for at diakonalt arbeid er drevet til handling av menneskets innerste holdning og samvittighet, det som oppfattes som rett og galt, og som ønskes å fremmes. Dette skjer ofte impulsivt i møte med urettferdighet eller nød, motivert av medlidenhet for andre på etisk grunnlag og virkelighetsforståelse (Nordstokke, 2021, s. 13-15). Den kristne etikken og virkelighetsforståelse plasserer Gud som Herre over verden og endelig autoritet over rett og galt. Diakoni blir dermed en naturlig respons til den barmhjertige og rettferdige

Gud som bibelen forteller om, som også inviterer mennesker skapt i Guds bilde til å være barmhjertig og søke rettferdighet på samme måte som han (2021, s. 13-15). I denne forståelsen blir dermed alle mennesker kalt til det som kan kalles alminnelig diakoni (Nordstokke, 2021, s. 141-146).

2.3.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?

Kirken har dermed et spesielt oppdrag i kontrast til den alminnelige diakonien, nemlig å utruste kristne til en unik tjeneste gjennom læren av Guds ord, dåpen og nattverddeltagelsen til å forkynde evangeliet gjennom ord og handling (Nordstokke, 2021, s.142). På grunn av dette blir diakonien en del av kirkens identitet. Nordstokke beskriver det som "Diakoni er kjennetegn både på det kirken *er* og det kirken *gjør*." (2021, s. 142). Diakonien er sterkt knyttet til koinonia (felleskapet som skapes av evangelieforkynnelsen) ifølge Nordstokke, akkurat som hos Dietrich, men Nordstokke vektlegger at diakonien er en av tre dimensjoner som setter rammen rundt felleskapet (Nordstokke, 2021, s. 188-189). De to andre dimensjonene er forkynnelse og gudstjenestefeiringen, og diakonien er rotfestet i begge disse dimensjonene for å vedlikeholde sin egenart, sitt verdigrunnlag, retning og målsetning (Nordstokke, 2021, s. 188-189). På samme måte er både forkynnelse og gudstjenestefeiringen gjennomsyret av diakonale aspekter. Bibelen kan tolkes gjennom viktig diakonal innsikt i forkynnelse, samt at forkynnelse har et ansvar for å inspirere menigheten til diakonal tjeneste. Gudstjenesten rommer også flere diakonale elementer som for eksempel lovsang, velkomst, forbønn ofring og sakramentfeiring; dette er elementer som kan gi forsamlingen en visshet om Guds nærvær i hverdagen, både i forkynnelse og i gudstjenestefeiringen (Nordstokke, 2021, s. 189). På egenhånd kan hverken av de tre dimensjonene bevare sin unike egenhet uten impulser fra de andre, men koinonia er limet som fester de tre sammen. Via felleskapet bringes impulser fra den ene dimensjonen til de to andre (Nordstokke, 2021, s. 188-190). Dermed er diakonien en viktig del av kirkens selvforståelse og identitet.

2.3.1.1 Diakoni som samlende element i menigheten

En av diakoniens roller i den økumeniske kirken, ifølge Nordstokke, er å fungere som et samlende verktøy for å skape enhet. Han påpeker viktighetene ved å beholde enhet innen Kristi kropp eller risikere å svekke vitnesbyrdet om Guds evangelium (2021, s. 178-179). Enhet er ingen selvfølge, selv ikke i trossamfunn, og kirken har gjennom alle tider rommet en bredde av sosiale situasjoner og motsigende meninger, teologisk og andre. Nordstokke argumenterer at enheten kommer til uttrykk gjennom samvær og diakonal praksis, som promoterer rettferdighet,

godhet og fred, og peker til efeserbrevet som teologisk grunnlag for dette (2021, s 178-179). Diakonien tjener dermed en dobbelt funksjon: Først som en samlende kraft i den økumeniske (og lokale) kirken, og som en misjonerende kraft ved å promotere en samlet kirke til verden. Nordstokke spesifiserer derimot at dette ikke kan brukes som et argument for å la være å ta et ståsted på kirkelige og samfunnsmessige saker, som systematisk raseskille, kirkeasyl, bærekraftig miljøpolitikk o.l., men at "i slike kritiske situasjoner står enhet i Kristus over enhet i kirken" (Nordstokke, 2021, s. 180). Døren holdes dermed åpen for å handle på rettferdighet og fred, på tross av at slik aktivitet kan skape motstand både i og utenfor kirken. Gitt at slike handlinger kan forsvares teologisk (Nordstokke, 2021, s. 181).

Diakonien oppgave å skape enhet er derimot ikke bare forbeholdt internt i kirken, men handler også om kirkens forhold til det offentlige rom. Det er to fundamentale holdepunkter som diakonien har som samfunnsaktører: den unike egenarten som kommer fra å ha Jesus Kristus som oppdragsgiver, og diakoniens samhörighet med andre samfunnsaktører med lignende agendaer (Nordstokke, 2021, 207-209). Diakonien styrke ligger i dens egenart, verdigrunnlag, arbeidsmetode, målsetning o.l., farget av at det er en videreførelse av evangeliet, på oppdrag fra Jesus Kristus (Nordstokke, 2021, s. 207-208). Men alle mennesker har grunnleggende godt i seg, fra Gud skaperen, som nevnt tidligere. Og dette potensialet kan diakonien være med på å bekrefte, blant annet ved å invitere til medarbeiderskap på tvers av tros- og livsynsgrenser (Nordstokke, 2021, s. 208). Diakonien holder dermed en dobbelt forståelse i møte med offentligheten. Den forstår sin egenhet og unike karakter i Jesus Kristus, men også ser andre lignende (ikke-diakonale) tiltak som medspillere framfor motspillere. På grunn av dette kan diakonien samhandle med andre samfunnsaktører og offentlige instanser, samtidig som at diakonien kan mobilisere unike ressurser som er unikt til diakonien (Nordstokke, 2021, 207-210; Nordstokke, 2014, s. 214-225).

2.3.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?

Alle som er døpt er utrustet til tjeneste i teologisk forstand, påpeker Nordstokke (2021, s. 222). Dermed har ikke diakonen en eksklusiv rolle i å virkeliggjøre menighetens diakonale oppdrag, det faller både på kirkelige ansatte og frivillige. Men diakonen har en faglig utdannelse og dedikert rolle som skaper den mest forutsigbare måten å sikre at menigheten får tilgang til diakonal fagkunnskap på (Nordstokke, 2021, s. 222). Nordstokke argumenterer for den samme todelte naturen som Dietrich tilregner diakonien (se kap. 2.2.2). Det understrekes også at diakonen ikke er grunnleggende nødvendig for en lokal menighet, men at det er store fordeler med en faglig utdannet diakonal medarbeider. Nordstokke sier det på denne måten:

«Med dette i mente forblir likevel den mest forutsigbare måten å sikre en menighet eller diakonal institusjon adgang til diakonifaglig kompetanse på å ansette en medarbeider som har utdanning innenfor dette fagområdet, gjerne en diakon» (Nordstokke, 2021, s. 222).

Dette argumenteres for på grunnlaget av den todelte faglige utdannelsen som norske diakoner har igjennom masterutdannelsen. Både med tanke på at den bygger på en annen relevant bachelor grad, som for eksempel helse- og sosialfag, men også fordi at den lutherske diakoniutdannelsen i Norge både setter søkelys på teologi og samfunnsfaglig fagkompetanse (Nordstokke, 2021, s.222-223). Disse fagene er ment å skulle gi et helhetlig bilde av det diakonale arbeidet og gir en unik innsikt i den todelte egenheten til diakonien som ble utredet for i kap. 2.3.1.1. Dermed kan en diakon være med på å plante det lokale diakonale arbeidet teologisk og samfunnsmessig. Nordstokke spesifiserer dermed også et par unike oppgaver som en diakon har spesiell kompetanse for i menigheten.

2.3.2.1 Diakonen som leder

Noen av de viktigste rollene en diakon kan ta på seg, ifølge Nordstokke, kan knyttes opp til tanken om ledelse. For å kunne ha konsekvent diakoni på kirkelig nivå må det være en sterk og hensiktsmessig struktur for diakonien, eller så risikerer den å bli redusert til spontane og sporadiske tiltak (Nordstokke, 2021, s. 189-190;208). Om menighetens diakoni blir forbehold sporadiske og spontane tiltak så risikerer diakonien og bli overskygget av menighetens andre tiltak, som får oppmerksomheten til kirkens ledelse. For å motvirke dette argumenterer Nordstokke for viktigheten av en "diakonifaglig kvalifisert medarbeider" som kan styrke den diakonale virksomheten, så den ikke faller i bakgrunn (Nordstokke, 2021, s. 190).

En sterk diakonal ledelse kan dermed være med på å strukturere og å hente opp diakoni og diakonale aspekter av menighetens tjeneste på dagsordenen, men en diakonal leder har også rollen for å kartlegge og mobilisere menighetens diakonale ressurser, størst blant de frivillige (Nordstokke, 2021, s. 223-224; Nordstokke, 2014, s. 214-225). En av diakonens rolle i menigheten er å rekruttere, motivere og veilede frivillige til å ta del i diakonien selv. Tidligere ble det redegjort for at alle døpte er kalt til tjeneste, og ved å lede frivillige på en god og pedagogisk måte kan en diakon utløse den allmenne diakonien på en meningsfull måte i regi av menighetens organiserte diakoni.

En menighetsdiakon er også i rettet mot både menigheten og samfunnet og kan samarbeide med andre ideelle eller offentlige instanser for å kartlegge behov som går utover sin egen

menighet, som igjen utvider menighetens diakonale rekkevidde utover det den hadde klart uten en diakonalfaglig medarbeider (Nordstokke, 2021, s. 223-224). I møte med andre ideelle organisasjoner og offentlige tiltak er det en stor fordel å ha den todelte kompetansen som lutherske diakoner har igjennom utdanningen (Nordstokke, 2021, s. 223). Mange diakoner har en faglig bakgrunn i helse- og sosialtjenester, som gir troverdighet og kommunikasjonskompetanse i møte med offentlige instanser.

2.4 Jordheim

Jordheim låner DNK sin definisjon på diakoni og beskriver diakonien både som den praktiske delen av et evangelium som skal forkynnes i både ord og handling, som kirkelige kjærlighets-handlinger. Hun plasserer den som en naturlig del av kirken siden den har vært til stede i kirkens historie, i en eller annen form, siden dens oppstart (1998, s. 10-11; 2015, s. 244). I dette vektlegger hun også hvor viktig diakonien er som bevis for budskapet som forkynnes, ettersom "kirkens forkynnelse blir troverdig bare hvis liv og lære stemmer overens." (Jordheim, 1998, s. 10). Dermed anerkjenner hun at diakonien har en misjonerende funksjon. Hvordan diakonien utspiller seg, tar naturligvis forskjellig form basert på hvilken kontekst den befinner seg i.

Hun understreker også, som både Dietrich og Nordstokke, at diakonien er noe som er et allment kall til alle kristne når det kommer til å respondere på andres mindre eller større kriser (Jordheim, 2015, s. 246). Dette er det som kalles *generell diakoni*. Diakoni er ikke et valgfritt embete som *kan* tas del i, om de har tid og ressurser, men en nødvendig del av evangeliets uttrykk (Jordheim, 1998, s. 14) Jordheim knytter også diakonien til å møte *hele* mennesket, og spesifiserer at denne forståelsen åpner diakonal hjelp til bredden av menneskets nød:

«Diakonien møter mennesket som en helhet, med kropp, sjel og ånd. Det betyr også at ingen former for nøder uvedkommende for diakonien. Omsorgen retter seg mot å hjelpe mennesket til et rett forhold både til Gud, til seg selv, til sin neste og til skaperverket» (Kari Jordheim, 1998, s. 12).

2.4.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?

En av måtene Jordheim spesifiserer at spesialisert diakoni også kan komme til uttrykk i lokale menigheter på, er gjennom blant annet internasjonale misjons- og bistandsprosjekter (2009, s. 17). Dette har utvidet den diakonale rekkevidden til lokale menigheter til å favne om andre brødre og søstre på tvers av landegrensene, gjennom å knytte vennskapsbånd til andre lokale

menigheter i andre land (Jordheim, 2009, s. 17). Slik blir diakonien en måte for den lokale menigheten å ta del i det økumeniske kirkelige felleskapet.

Jordheim beskriver at diakonien og kirken skal forstå seg selv som en medvandrer sammen med mennesker, på samme måte som Dietrich snakket om paradigmeskifte (se 2.2.1.1), men utdyper at dette skal gjennomføres gjennom nestekjærlighet. "Nestekjærlighet innebærer en gjensidighet som gjør mennesker til medvandrere som går sammen på veien gjennom livet i kortere eller lengre perioder." (Jordheim, 2009, s. 17). Hun går videre med å argumentere for at nestekjærlighet er noe som kan opptrenes gjennom demonstrasjon av gode rollemodeller. Som en videreføring av dette spesifiseres viktigheten av å skape gode og inkluderende felleskap, og å fremme forsoning og gjenopprettelse (Jordheim, 2009, s. 18). Et slikt inkluderende felleskap skal gå utover kirken og strebe for å se etter hvem som utelukkes i samfunnet, på offentlige møteplasser og i kirken, for så å søke måter å gi dem lik mulighet for å ta del i felleskapet (Jordheim, 2009, s. 18). Dette kan ta form av å tilrettelegge for rullestolbrukere eller funksjonsnedsatte i kirkens arrangement, men dekker også over kirkens møte med andre kulturer og andre kirkesamfunn o.l.. I møte med et flerkulturelt samfunn og andre kristne kulturer blir åpenhet, mot, tillit og respekt til essensielle egenskaper som kirken må legemliggjøre (Jordheim, 2009, s. 18).

2.4.1.1 Profetisk diakoni

Diakoniens oppgaver strekker seg derimot utover å kun fungere som et samlende element for Kristi kropp. Om diakoni er praktisk evangelium så omfatter det også *kamp for rettferdighet og vern om skaperverket* (Jordheim, 2009, s. 18-20). For Jordheim henger disse tett sammen. Diakoniens rolle for å kjempe for rettferdighet er basert både på den rettferdige Gud, men også på nestekjærligheten, og en av de største utfordringene for rettferdighet i verden i dag, er at profitt går foran rettferdighet. Den samme driften for profitt er med på å ødelegge naturen (Jordheim, 2009, s. 17-20). Det blir dermed diakoniens rolle å kjempe frem disse sakene på lokalt og internasjonalt nivå. Jordheim argumenterer teologisk for naturvern med å dra paralleller mellom menighetens kall til å ta vare på syke, hjemløse og fattige, og knytter det til skaperverket. Diakonien skal også ta på seg rollen som varsler for samfunnet, som skal belyse problemer og komme med mulige løsninger (Jordheim, 2009, s. 18-20). Å ta på seg denne rollen er det som kalles profetisk diakoni, siden profetenes rolle i gamletestamentet var å advare når ting ikke stemte overens med Guds vilje, som for eksempel urettferdighet.

2.4.2 Hvilken rolle har diakonen i kirken?

Diakonien er generelt anerkjent som en identitetsmarkør i nordisk kontekst. Dietrich drar paralleller mellom diakoniplanene 2007 og kirkemøte 2004 og konkluderer "... at diakoni ikke er diakoni uten forbindelsen til kirken, og at kirken ikke er kirke uten å være diakonal." (Dietrich, 2011, s. 112). Denne diakoniforståelsen basert på Den Norske Kirke understrekes og utvides til verdenskirken av både Dietrich, Jordheim og Nordstokke. Dietrich tar til seg et økumenisk perspektiv og anerkjenner at det ikke finnes *en* rett diakonal forståelse, men at de forskjellige diakoniforståelsene som finnes i forskjellige kirkesamfunn "*gjenspeiler behovene og utfordringene som finnes i kirkens og verdens skiftende historie.*" (Dietrich, 2011, s. 142). Nordstokke knytter diakoni, teologisk sett, som et utspill av menighetens felleskap (2021, s. 187-190), og Jordheim argumenterer for at diakoni er essensen av "den tjenende kirke" (2014, s. 189). I norsk akademia understrekes og forsterkes dermed diakoniens rolle som identitetsskapende både praktisk, økumenisk og teologisk.

En annen dimensjon ved diakoni som ofte fremheves er diakonale aspekter ved missiologi. Det vil si hvilken rolle diakoni, som meningsfulle humanitære kristne handlinger, har i forkynnelsen av evangeliet. Nordstokke belyser historien om at Jesus sender sine tolv disipler i Matteus 10: 7-8: «*Gå og forkynn: 'Himmelriket er kommet nær!' Helbred syke, vekk opp døde, gjør spedalske rene og driv ut onde ånder! Gi som gave det dere fikk som gave.*» I dette knyttes evangeliet til både forkynnelse og nådehandlinger. Og med å "*gi som gave det dere fikk som gave*" understrekes nådeaspektet ved utsendelsen. Evangeliet har blitt gitt som gave til disiplene, og skal dermed gis videre som gave (Nordstokke, 2021, s. 58.) Samtidig argumenterer Dietrich for at profetisk diakoni ved kirkelig innblanding i "verdslige saker", hvor kirkens ansvar for å kjempe for rettferdighet, eller ta hånd i samfunnets mangel og behov, under forståelsen av diakoni (2014, s. 43-44). Slike diakonale konsepter har alltid vært en del av misjonærenes oppgave, spesielt i nyere tid (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 264). De forskjellige aspektene av menighetsdiakoni som er kort oppsummert her kan forstås som utadrettet menighetsdiakoni.

Jordheim legger derimot ekstra vekt på diakoniens rolle som brobygger mellom menighet og lokalsamfunnet, ved å ta i bruk *dialog* og invitasjon til å være *deltager* (Jordheim, 2009, s. 21-26). Diakoni som dialog handler om å forholde seg til den andre parten som likeverdige mennesker, hvor noe skal skapes felles. Ved å invitere til å være deltager snakker Jordheim om å skape et rom hvor en kan både delta i og være mottaker av diakoni etter som situasjonen tilsvarer det (Jordheim, 2009, s. 23-26). Dietrich beskriver de samme konseptene når hun snakker om et paradigmeskifte fra "oss og dem" til en forståelse av at menigheten er et felleskap av mennesker, kalt til å hjelpe hverandre (2014, s. 14). Dette felleskapet dekker også over nærmiljøet til de lokale kirkene. Diakonien har også en viktig strukturell oppgave i kirken ifølge

Nordstokke. Om kirken ikke har god struktur innen gudstjenestelivet, forkynnelse eller diakonien står de aspektene i fare for å være drevet bare av ildsjeler eller tilfeldige tiltak (2021, s. 216). Det er ikke å si at ildsjeler og tilfeldige tiltak ikke er ønsket, men diakonale tiltak drevet på denne måten kan enten ikke vedlikeholdes, eller bommer ofte på behovet i nærmiljøet. Det vil bli en bedre bruk av ressursene om en har en struktur sier Nordstokke (2021, s. 216-218).

2.4.3 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?

Som en videreføring av kirkens behov for diakonal struktur, argumenterer Nordstokke for viktigheten ved en dedikert diakon for å møte diakoniens behov. Han påpeker at alle medlemmer i en menighet, fra prest til møtedeltager er kalt til å utføre diakoni, men dedikerte diakoner har unike fordeler på grunn av sin todelte utdanning (Nordstokke, 2021, s. 222-223). Diakonutdanning i dag er et toårig påbygg på toppen av en relevant treårig utdanning, som gir diakoner i Den Norske Kirke relevant tverrfaglig kompetanse (Jordheim, 2011, s. 158). Denne doble fagligheten er ment for å utfylle hverandre, hvor utdannelsen tatt før diakoniutdannelsen skal spille på lag med diakonutdannelsen egenart (Nordstokke, 2021, s. 223). Diakoner har også i nyere tid tatt på en ledelsesrolle for frivillige, i kontrast til tidligere diakoni, som fokuserte mer på diakonens personlige tjeneste. (Nordstokke, 2021, s. 223-224). Man må ikke tenke at diakoner tar på seg en ren ledelsesrolle på grunn av det. De tradisjonelle diakonale oppgavene som f.eks. sjelesorg og lignende er fortsatt et viktig aspekt av menighetsdiakonens rolle. Nå er det dermed lagt mer vekt på å utruste resten av menigheten til å ta del i det diakonale oppdraget, framfor at diakonen kun jobber med sine egne diakonale oppgaver (Nordstokke, 2021, s. 223).

Tanken om diakonen som organisator og leder reflekteres også hos Jordheim, som vektlegger viktigheten med en profesjonell leder som kan veilede og ivareta frivillige i menighetens arbeid. Hun påpeker spesielt viktigheten med en pedagogisk kompetanse i møte med frivillige, slik at diakonen kan forberede de som skal ledes for de oppgavene de skal inn i (2011, s. 22). Det legges også vekt på viktigheten med en god forståelse for etikk, relasjonsproblematikk og gruppedynamiske prosesser, slik at diakonen er rustet til å utruste sine frivillige (Jordheim, 2011, s. 22). Jordheim henter også opp diakonens rolle som brobygger mellom lokalsamfunnet og menigheten (2014, s. 186-201). Igjennom en kvalitativ undersøkelse beskriver hun hvordan mange diakoner forstår seg selv som ambassadører eller knyttetpunkt til lokal samfunnet for menigheten, og for enkeltmennesker til menigheten. Alt dette igjen er utover tradisjonelle diakonale oppgaver som også er viktig for diakoner å fullføre, slik som sjelesorg, kirkekaffe m.m. (Jordheim, 2011, s. 17). I dette kan igjen diakonen hjelpe til med å kommunisere hvilket tilbud kirken har å tilby.

Denne tanken om at diakonen fyller rollen som bindeledd mellom samfunn og menighet speiles også hos Dietrich, som beskriver diakonens oppgave som både en reaktiv og proaktiv tjeneste (2009, s. 46-47). Diakonen skal dermed være klar til å både møte og dekke behov, bekjempe og forhindre urettferdighet, og verne om skaperverket, for å nevne noe. Dietrich påpeker også på det universelle kallet til diakoni, hvor alle kristne er kalt "*... til å være brobygger mellom kirke og samfunn og synliggjøre «evangeliet i handling» gjennom sine liv*" (Dietrich, 2011, s. 105). Samtidig finnes det et spesielt diakonikall. Det allmenne kallet til diakoni og menighetsdiakoner spiller på lag og utfyller hverandre. Diakonen oppmuntrer og minner menigheten på sin diakonale oppgave, samtidig som at de legger til rette for utførelsen av diakoni. Den profesjonelle diakonen blir dermed en katalysator for menighetens diakoni (Dietrich, 2011, s. 105).

3. Metode

3.1 Kvalitativ forskning, semistrukturerte dybdeintervjuer

I møte med problemstillingen måtte det tas et valg på hvilken type metode denne oppgaven skulle skrives ut ifra, kvantitativ eller kvalitativ. Johannessen, Tuft og Christoffersen beskriver på en forenklet måte forskjellen på disse to tilnærmingene slik: "*Svært enkelt kan vi si at kvantitativ forskning kartlegger at noe skjer, mens kvalitativ forskning avdekker hvorfor det skjer*" (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 93). Når det skulle velges hvilken metode som skulle brukes for å best kunne svare på problemstillingen: *hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norske menigheter?* Måtte det dermed tas en stilling til hvordan man best tilnærmet seg den empirien oppgaven krevde. En kvantitativ metode var kort vurdert før en kvalitativ tilnærming ble foretrukket istedenfor. Oppgaven ønsker å utforske informantenes forventninger, noe som best uttrykkes gjennom åpne spørsmål med rom for personlig tolkning. Det å forsøke å avdekke disse forventningene via kvantitative undersøkelser ville legge forskerens egen tolkning i spørsmålene som ville ha ført til en mer partisk empiri. For å kunne få en dypere forståelse av informantenes oppfatning av diakoni var det dermed bedre å stille åpne spørsmål, framfor strukturerte uflexible spørsmål (Johannessen et al, 2016, 93;143-144). Både kvantitativ spørreundersøkelse, kvalitativt gruppeintervju og kvalitativt dybdeintervju ble vurdert for å svare på problemstillingen:

Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni, og hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norske menigheter?

3.1.1 Utvalg strategi, utvalgsstørrelse og rekruttering

For å kunne gi sammenlignbare resultater, samt holde undersøkelsen til en gjennomførbar størrelse, begrenset undersøkelsen seg til DNK-menigheter i Oslo kommune. Dette var hovedsakelig av to grunner, tilgjengelighet og lavere reisekostnader, og fordi de fleste sosiologiske forandringene i et samfunn ofte starter i storbyene, før det sprer seg ut til resten av landet. Med denne logikken var det tenkt at DNK-menigheter i Oslo området ikke nødvendigvis ville være de beste representantene for Norge i sin helhet, men at dette kunne gi et innblikk i hvilken retning DNK-menigheter rundt om i landet mest sannsynlig kommer til å bevege seg mot

3.2 Datainnsamling

Innsamlingen av data til denne forskningen var todelt. Det ble tatt i bruk semistrukturerte kvalitative dybdeintervjuer for å kartlegge den lokale menighetens forventninger til diakoni, det ble også det tatt i bruk litteraturstudie for å kartlegge diakoni-vitenskapens forventninger til diakonien. Intervjuene ble foretatt av samme forsker, der hvor informanten selv ønsket å bli intervjuet. Det å benytte samme forsker i alle intervjuer og at informanten velger lokasjon er noe Johannessen et al. oppfordrer til. En informant ønsket å bli intervjuet hjemme hos seg selv, mens resten foretrakk å bli intervjuet i menighetslokalene. Før intervjuene ble informantene fortalt at intervjuet kommer til å handle om deres forventninger og forståelse av diakoni, og ikke noe mer utover dette. De kom dermed kun med en forventning om at det kom til å handle om diakoni, og at forskningen kom til å fokusere på deres forståelse og opplevelse av diakonien.

Ved valget av kilder til litteraturstudiet ble kilder som ligner på hverandre prioritert. Siden denne avhandlingen fokuserer inn mot kun tre litterære stemmer stod det mellom å involvere et så bredt perspektiv som mulig, eller å utforske den delen av diakonivitenskapen som fokuserer inn mot diakoni i menigheter. Dietrich, Nordstokke og Jordheim ble derfor valgt fordi de ofte skriver om diakoni i menighetssammenheng. Disse forskerne tilhører også samme forskningsmiljø, de refererer mye til hverandre og komplimenterer hverandre. Å velge disse var et bevisst valg for å sikre en dypere forståelse av den vitenskapelige diskusjonen rundt menighetsdiakoni. Målet var å presentere den mest relevante retningen på en god måte, dette medfører at det ikke er fokusert på andre retninger.

3.3 Valg av informanter

Johannessen et al. beskriver forskjellige utvalg av strategier, deriblant *kriteriebasert utvelgelse* (2016, s. 118), i denne type utvelgelse velges informanter ut fra de kriteriene som ble satt av forskeren. I denne avhandlingen var kriteriene at informanten tilhørte en selverklært diakonal DNK-menighet i Oslo kommune, og at informanten enten var prest, var med i menighetsrådet, eller frivillig i menigheten. På denne måten er det mulig å se forskjell mellom de ulike nivåene i menigheten.

- Ved å intervjuer en prest som informant kan det utforskes hvilken forventninger en teologisk utdannet ansatt i menigheten har til diakoni, uten å ha spesiell utdanning i diakoni. Presten er også ofte ansvarlig for hvilken retning menigheten går, og er med på å sette agendaen for menigheten.

- Ved å intervju en informant som sitter i menighetsrådet er det mulig å se hvilke forventninger og forståelser som finnes i den delen av menighetens ledelse som ikke har en teologisk utdannelse, men som likevel tar ståsted til menighetens diakonale arbeid. Ved å sette deres forståelse av diakoni opp mot prester og frivillige kan det også begynne å danne et bilde hvor bra denne forståelsen kommuniseres på tvers av nivåene.
- Ved å intervju en frivillig som er del av det som kan regnes som menighetens diakonale arbeid, er det mulig å se på hvordan menighetens frivillige forstår seg selv i møte med diakoni, og hvor mye av menighetens ledelsesforståelse av diakoni kommuniseres "ned" til de frivillige.

Ved å sammenligne perspektivene til de forskjellige informantene innad i samme menighet kan det dannes et bilde om diakoniforståelsen kommuniseres mellom de forskjellige nivåene i menigheten, og i så fall hvilket språk de bruker. Samtidig gir det mulighet for å sammenligne forståelsen mellom samme type informanter fra forskjellige menigheter, her snakkes det om prester, menighetsrådsmedlemmer og frivillige.

3.3.1 Valg av menigheter

For å kunne forsikre seg om at informantene som ble intervjuet hadde forhold til diakoni uten å gjennomgå en kvantitativ undersøkelse først, så ble de valgt ut fra det menighetene som skrev om diakoni på sine nettsider, valg av informanter ble dermed gjort ut ifra de forskjellige kirkenes offentlige nettsider, siden nettsidene oftest presenterer hvordan menighetene ønsker å bli oppfattet utad. For å forsikre at menighetene hadde et forhold til diakoni ble forespørselene om å være med i en undersøkelse sendt ut til menigheter som hadde en ansatt diakon, og at de skrev om diakonalt arbeid på nettsidene sine. Håpet med dette var å kunne få informanter fra menigheter med en diakonal identitet, så undersøkelsen kunne avdekke hvor godt denne identiteten hadde blitt videreført til de forskjellige informantene.

Deretter ble det sendt ut en kort e-post som beskrev prosjektet og halve problemstillingen til menighetens kontakt e-post. Ved å sende den til en felles e-post i hver menighet og ikke til individuelle prester eller kontaktpersoner var hensikten at menigheten via menighetsrådet selv skulle få muligheten til å si seg interessert eller ikke. I ettertid har det vist seg at en slik "åpen" invitasjon har hatt fordeler og ulemper. Det gjorde prosessen med å finne informanter lettere, spesielt i samarbeid med de som allerede hadde sagt seg villig til intervju, i dette tilfellet var noen av de som meldte seg spesielt interesserte i diakoni. Ikke alle som ble informanter hadde spesielle forhold til diakoni, men tre av seks stykker hadde det.

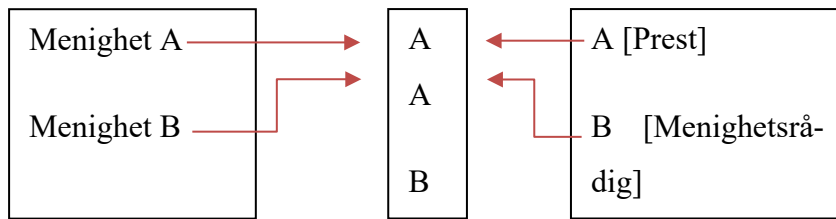
Det ble sendt ut e-post til 11 forskjellige menigheter, det kom tilbakemelding fra seks av dem, de var interesserte. Det passet for tre av menighetene å delta innenfor den tiden som ble satt av, til slutt ble to av dem valgt ut ifra faktorene som tilgjengelighet og funn av samtlige informanter. Det ble lagt vekt på å finne tre informanter fra hver menighet, slik at det kunne sammenlignes internt. Dermed ble menighetene valgt ut ifra sin egen identitet som diakonale, tilgjengelighet og bredden av informanter i hver menighet.

- Menighet A var godt etablert i sitt lokalsamfunn, og hadde flere diakonale tiltak som de tok del i og drev, både rettet mot menighetens egne, og mot marginaliserte grupper i sin bydel. De hadde også samkjørt seg med bydelen for noen av sine diakonale tiltak. Det var en sterk diakonal identitet i menigheten.
- Menighet B hadde på plass det de regnet som innadrettet diakonale tiltak, arbeid som hjalp menighetens medlemmer, men så aktivt etter nye tiltak som skulle være til hjelp for de utenfor kirkens vegger, de var i prosess med å utvide sitt diakonale arbeid og så på spesifikke tiltak de kunne gjøre for å komme i kontakt med sin bydel. Det var en etablert diakonal identitet, med et stort ønske om at den diakonale identiteten skulle bli enda sterkere

3.3.2 Valg av intervju informanter

Johannessen et al. presenterer flere forskjellige fremgangsmåter for rekruttering, flere av disse ble tatt i bruk i løpet av rekrutteringsprosessen. Som tidligere nevnt ble det sendt ut brev til forskjellige menigheter, brevene ble svart av menighetenes prester med spesiell interesse for diakoni, derfra ble *snøballmetoden* brukt for å få tak i flere informanter i samme menighet. Snøballmetoden går ut på å spørre informanter man allerede har kommet i kontakt med om de vet om andre som er relevante for undersøkelsen, om det var noen innad i menighetene, siden de kjente sine egne menigheter best (Johannessen et al, 2016, s. 117, s. 121). Det ble også tatt i bruk *personlig rekruttering*, hvor forskeren dukket opp på diakonale tiltak i menighetene for å se etter mulige informanter blant de frivillige.

Samlet ble det seks informanter fordelt over to menigheter. De er merket med to bokstaver hver, for å indikere menighet og rolle innad i menigheten. Menighetene er delt opp i menighet A og menighet B, og informantenes rolle er delt opp i Prest A, Menighetsrådsmedlem B og Frivillig C. Når det snakkes om presten i menighet A blir det dermed skrevet som AA. Den frivillige i menighet B blir BC osv. Se figuren under.

3.4 Intervjuguide

Intervjuene med informantene ble gjennomført ved bruk av en intervjuguide etter hvordan Johannessen et al. beskriver et godt intervju. Det vil si en innledning hvor forskeren presenterer seg selv, prosjektet og setter rammer for intervjuet, etterfulgt av noen etablerende *faktaspørsmål*, enkle spørsmål med enkle svar (2016, s. 147-148). Dette er for å danne en god relasjon mellom den enkelte informant og forskeren. Deretter ble intervjuene ledet over til temaene ved å stille det Johannessen et al. kaller *Introduksjonsspørsmål* i form av spørsmålet "Hva tenker du på når jeg sier diakoni?". Det er verdt å merke seg at alle informantene på forhånd hadde fått vite hva intervjuet kom til å handle om og fått tid til å tenke på diakoni på forhånd, dette var for å signalisere at intervjuet var ordentlig i gang.

Videre utdypes *nøkkelspørsmålene* som er designet for å kunne svare på problemstillingen: Hvilke forventninger har DNK-menigheter til diakoni? Dette er spørsmål designet for å skape refleksjon hos informanten og for å gi et bilde av informantens forhold til diakoni (Johannessen, et al., 2016, s. 148). Intervjuene var satt opp rundt tre nøkkelspørsmål:

- Hva er diakoni?
- Hva er diakoniens rolle i Den Norske Kirke?
- Hva er diakoniens formål?

Hvert av nøkkelspørsmålene ble underbygget med oppfølgingsspørsmål for å hjelpe forskeren med å komme dypere inn i temaene.

3.4.1 Hva er Diakoni?

Ved å stille spørsmålet: Hva er Diakoni? ønsket forskeren å få innsikt i informantens grunnforståelsen om diakoni, og om diakoni har unike egenskaper. Under nøkkelspørsmålet var det to utdypende spørsmål: *Hvordan forstår du diakoni, og er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?* Et oppklarende spørsmål om *hva* som skiller diakoni fra andre tilbud ble stilt om informanten svarte ja på det andre utdypingsspørsmålet. Målet med dette

var både å kartlegge forståelsen til informanten, men også hvilket språk som ble brukt. De utdypende spørsmålene var:

- Hvordan forstår du diakoni?
  - Diakoniplanen 2020 definerer diakoni både som "*kirkens hjelpetjeneste*" og "*evangeliet i handling*". (Om informanten skulle lure på hva den offisielle definisjonen av diakoni er. Ikke si det om det ikke blir spurt etter, hvordan informanten forstår diakoni er mye mer spennende.)
  - Merk deg om informanten har forkunnskap om diakoni eller ikke, og om informantens oppfatning stemmer overens med diakoniplanen.
- Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?
  - Hvis ja, hva mener du skiller diakoni fra andre velferdstilbud?

3.4.2 Hva er diakoniens rolle i Den Norske Kirke?

Det neste nøkkelspørsmålet: Hva er diakoniens rolle i DNK? Ønsket er å finne ut hvilken plass diakonien har og bør ha sentralt innad i DNK, samt i den lokale menigheten, ut fra informantens perspektiv. De utdypende spørsmålene var:

- Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?
  - Hvilken rolle tenker du diakoni burde ha i den norske kirke?
  - Opplever du at diakoni har en for stor/liten rolle i den norske kirke?
- Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?
  - Om ja, hvordan da/hvorfor det?
  - Om nei, burde det være det/hvorfor ikke?

3.4.3 Hva er diakoniens formål?

Nøkkelspørsmålet: Hva er diakoniens formål? Det ønskes å kartlegge informantens forståelse av hva som er og hva som bør falle inn under menigheten og kirkens diakonale arbeid. Dette inkluderer også bredden og dybden av hva som er diakonal i motsetning til generelle menighetsfunksjoner. Hvor går grensen for hva man kan regne som en diakonal oppgave, hvem har ansvar for å utføre kirkens diakonale oppdrag osv? Blant oppfølgingsspørsmålene var det et som kan regnes som et *komplisert og sensitivt spørsmål* som beskrevet av Johannessen et al. (2016, s. 148), nemlig om DNK bør ta ståsted på politiske saker, og om det

faller inn under diakoni eller ikke. Her ble det spesifisert at det er snakk om DNK og ikke informantens egne politiske ståsteder. Utdypningsspørsmålene lød slik

- Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?
  - o Burde den norske kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?
    - Hvis ja, hva burde den Norske kirke kjempe fram? (Spesifikke saker eller verdier, etc.)
    - Hvis ja, vil du regne det som en diakonal oppgave? (Å være politisk aktiv på vegne av kirken)
- Tilhører diakoni mandatet til menighetens, diakonen eller er det delt?
- Hva er diakonens rolle i menigheten?
  - o Er det diakonens rolle å «gjøre» diakoni på menighetens vegner?
  - o Hvordan opplever du profesjonen diakon?
  - o Burde alle menigheter ha en diakon, gitt at det var mulig for menigheten?
    - Omformulert, opplever du at diakoner er viktige?

Avslutningsvis ble det åpnet opp for relevante tanker om diakoni som informanten følte ikke hadde blitt berørt, det ble også åpnet opp for spørsmål. intervjuet ble deretter avsluttet.

3.5 Ethiske utfordringer

På grunn av metoden som ble brukt for å samle inn informasjon fra informantene ved å bruke semistrukturerte dybdeintervjuer, var det visse etiske hensyn som ble tatt. Intervjuene ble holdt etter Sikt kunnskapssektorens tjenesteleverandør (tidligere NSD) sine retningslinjer for personvern. På grunn av det ble det tatt ekstra hensyn til hvordan personlige opplysninger ble omhandlet, slik som bibelsyn, personlig gudsbilde og navn, samt identitetsmarkører som indikerer hvem informantene er. Som en del av intervjuprosessen ble det utdelt et skriv etter Sikt sin mal for samtykkeerklæring som alle informantene skrev under på, ved å skrive under på samtykkeerklæringen har informantene sagt seg enig i å bli referert i oppgaven anonymisert. De kan også trekke seg når som helst, om de ønsker det. Visse detaljer fra intervjuene kommer ikke til å bli involvert i oppgaven for å forsikre informantenes anonymitet. I tilfeller hvor slik informasjon er viktig for å få fram et poeng, kommer stedsnavn og lignende markører til å bli anonymisert. Intervjuene ble transkribert fra lydopptak, og transkriptene blir slettet etter oppgaven er ferdig skrevet. Transkriptene ble lagret som en krypterte fil etter sikkerhetsstandarder til MF vitenskapelige høgskole. På grunn av utsettelse i oppgaven har datoen på samtykkeerklæringen blitt

utdatert, i begge disse tilfellene har informantene blitt informert og de har gitt ny skriftlig godkjenning til forskeren via e-post. I begge disse tilfellene har informantene blitt informert og gitt skriftlig godkjenning til forskeren via epost.

En av de tingene som forskeren ønsket å finne ut av var hvilke forventninger informanten har til diakoniens *politiske rolle*, og om kirken bør være en politisk aktør i utgangspunktet. Her ble det spesifisert at det er snakk om hvilke politiske verdier eller saker som DNK bør kjempe fram, *ikke* informantens egne ståsteder.

3.6 Troverdighet og validitet

En viktig del av den vitenskapelige prosessen handler om å ta en vurdering av kvaliteten på forskningen (Johannessen et al., 2016, s. 229). I dette kapittelet skal oppgaven argumentere for sin egen validitet og troverdighet, ved bruk av begrepene som Johannessen et al. bruker.

Det vil si troverdighet (intern validitet) og overførbarhet (ekstern validitet) (2016, s. 230-232). Begrepene bekreftbarhet (objektivitet) og pålitelighet (reliabilitet) kommer også til å bli løftet fram i korthet, i tillegg kommer oppgaven til å se på hvordan forskerens egne erfaringer kan bli med på å forme tolkningen av dataene (Johannessen et al., 2016, s. 229-232).

3.6.1 Intern validitet/troverdighet

Med *intern validitet* legges det vekt på at metoden og funnene svarer på det forskeren prøver å finne svar på, og om det stemmer overens med virkeligheten (Johannessen et al., 2016, s. 230). I denne oppgaven betyr det å se på framgangsmåten og om funnene svarer på problemstillingen, og om funnene representerer de lokale DNK-menighetene i Oslo. Oppgaven ønsker å finne ut om de forventningene til menighetsdiakoni som er representert av diakonivitenskapen stemmer overens med de forventningene til menighetsdiakoni som er å finne i lokale menigheter, for å kunne svare på det ble det derfor valgt å fokusere på en veldig smal gruppe lokale menigheter.

Oppgaven baserer seg på hypotesen om at sosiale forandringer eller reformasjoner pleier å starte i storbyer før de sprer seg ut til resten av samfunnet. Diakoni handler grunnleggende om relasjoner mellom mennesker og kan derfor argumenteres for å være en sosial bevegelse. Hva som legges i diakonibegrepet har som nevnt i innledningen forandret seg mye de siste 40 årene. På grunn av disse observasjonene var det naturlig å se på menigheter i storbyene med tanke på å finne informanter å basere oppgaven på. Oslo kommune ble derfor valgt på grunn av tilgjengelighet som storby, og på grunn av at flere diakonivitenskaplige institusjoner er plassert der.

I møte med problemstillingen var det tre fremgangsmåter som ble vurdert. Den ene var å kaste et så bredt nett som mulig for å få en bredde i erfaringer fra informantene, alternativt kunne det fokuseres mot informanter fra menigheter med sentrale kjennetegn som for eksempel diakonal identitet for å kunne skape et mer sammenlignbart resultat. Den siste fremgangsmåten var å ta kontakt med så mange kirker som mulig og velge de to første som svarte, dette er det Johannessen et al. kaller bekvemlighetsutvelgelse, det vil si at forskeren velger minste motstands vei, det er sterkt frarådet. Slik det ble nevnt i kapittel 3.3 så ble det valgt at denne oppgaven skal fokusere inn mot lokale menigheter som identifiserte seg selv som diakonale, dette vil si en fokusert framgangsmåte. Tanken bak dette valget var at seks informanter fordelt på to menigheter ikke ville kunne dekke bredden av erfaringer som er å finne i alle DNK-menighetene i Oslo, men ved å fokusere på to menigheter med lignende utgangspunkt er det mulig å sammenligne data på en slik måte at man får en dypere innsikt. Grunnen til at det ble valgt menigheter med diakonal identitet var for å "stressteste" hypotesen som lå som grunn for oppgaven: *Trekker diakonivitenskapen menighetsdiakonien i samme retning?* Ved å sette diakonivitenskaplige stemmer opp mot menigheter med en diakonal identitet avdekkes det om det er store forskjeller mellom forventningene til diakonien. Om det er noen menigheter som burde være enig i forventningene så er det de som regner seg som diakonale, så om de hadde andre forventninger vil det bli tydelig om diakonivitenskapen og menighetene har glidd fra hverandre. I motsatt tilfelle ville det være umulig å vite om dataene var tilfeldige eller troverdig om to menigheter med forskjellig identitet hadde blitt satt opp mot hverandre, derfor ble det viktig å samle informanter fra menigheter med lignende diakonal identitet. Hadde det vært to kirker uten diakonal identitet ville det være en mye større sannsynlighet for at denne type data ikke ville kunne gi innblikk i forskjellen mellom diakonivitenskapen og menighetene, siden det ville være mindre sannsynlig at menigheten hadde tatt aktiv stilling til diakonispørsmålet.

or å forsikre seg om at dataene fra informantene med avvikende tanker om diakoni i forhold til de andre i samme menighet var det også viktig å se på bredden av diakonal forventning innenfor den enkelte menigheten. Ved å se på prest, menighetsrådsmedlem og frivillig er det mulig å komme fram til flere viktige konklusjoner. Hvor bra tanken om diakoni kommuniseres mellom de forskjellige instansene i menigheten (kirkelig ansatte ledelse, frivillig ledelse og frivillige på "gulvet"), samt om den diakonale identiteten er lik eller lignende. Det er også spennende å se om det er gjenkjennbare forskjeller mellom informantene basert på sin posisjon innad i menigheten.

3.6.2 Ekstern validitet / overførbarhet

Ekstern validitet handler om hvor overførbart funnene og konklusjonene som kommer fra en oppgave er til andre lignende fenomener og innsatser (Johannessen et al., 2016, s. 231-232). I denne konteksten blir derfor spørsmålet hvor applikerende funnene i denne oppgaven blir for andre menigheter, diakonale organisasjoner og diakonivitenskapen i sin helhet.

Oppgaven har som mål å gi diakonivitenskapen ett innblikk i hvilke forventninger menighetene har til diakoni, samtidig som at språket og forventningene kan kartlegges. På grunn av at oppgaven tar utgangspunkt i menighetsdiakoni, både i menigheten og i diakonivitenskapen, er overførbarheten allerede redusert med tanke på diakonivitenskapen. Fokuset er på en veldig spesifikk del av samtalen innenfor diakonivitenskap og menighetsdiakoni. Dermed blir det naturlig at oppgaven har mer å si inn i den samtalen enn i andre diakonivitskapsplige samtaler. Det betyr ikke nødvendigvis at oppgaven ikke har noe å gi til resten av diakonivitskapsplige samtaler, det er forhåpentligvis ting som er verdt å lære generelt om diakoni.

Om en følger hypotesen om at sosiale forandring vanligvis starter i storbyer før det med tiden sprer seg utover til resten av samfunnet er det naturlig å regne med at menigheter med diakonal identitet i Oslo-området er indikatorer på hvor menighetsdiakonien er på vei. Det er lite sannsynlig at disse kirkene representerer den gjennomsnittlige menigheten i Norge i dag, men de kan gi et innblikk av retningen DNK i Norge beveger seg mot. Som nevnt i kapittel én har diakonibegrepet og språket innpass og tas nå i bruk i frikirkelige sammenhenger. Dette gjelder for eksempel innenfor Pinsebevegelsen, det er dermed ikke utenkelig at de forventningene som speiles i denne oppgaven kan overføres til andre menigheter i nær framtid, selv om dette kanskje ikke er normen enda.

3.6.3 Objektivitet

Sosialvitenskap handler om mennesker og tolkes av mennesker, og er derfor farget av forskerne som deltar. Kvalitativ forskning er spesielt utsatt for å bli farget av de ulike perspektivene og erfaringene som forskeren tar med seg inn i prosjektet (Johannessen et al., 2016, s. 232). Derfor er det viktig å etablere hvem forskeren som drøfter og tolker dataene er, og hvilken unik situasjon han kommer med. Forskeren har ikke vokst opp i DNK, men ble introdusert til diakoni samtidig som han ble introdusert til diakonivitskapsplige gjennom utdannelsen. Det vil si at erfaringene til forskeren er farget av diakoni i en akademisk setting først, og en praktisk menighetssetting senere. Forskeren har vokst opp i en pinsemenighet og kjenner til det som i denne oppgaven kalles diakoni, men ikke ved de ordene. Dette kan føre til partiskhet, som oppgaven skal prøve å avdekke etter beste evne. En annen side av saken er at forskeren ikke har vært en del av DNK, det fører forhåpentligvis til at gamle saker ses på med nye øyne. Det er allikevel viktig

å ha disse perspektivene i bakhodet når en leser oppgaven, slik at man kan se den partiskheten forskeren selv er blind for.

4. Data

Som nevnt i kapittel 3 ble seks informanter hentet fra to forskjellige menigheter i Oslo-området. For å svare på problemstillingen ble det som nevnt i metodekapittelet brukt semistrukturerte dybdeintervjuer for å kartlegge hvilke forventninger to lokale menigheter i Oslo kommune hadde til diakoni. Problemstillingen, som nevnt tidligere, lyder som følger:

Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni?

Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norske menigheter?

Oppgaven har forsøkt å svare på første halvdel av problemstillingen i kapittel 2, gjennom linsen av Dietrich, Nordstokke, og Jordheim. Kapittel 4 ønsker å presentere dataene som skal brukes for å svare på andre halvdel av problemstillingen. Hvert intervju følger den samme intervjuguiden, som ble presentert i kapittel 3, og kommer til å bli presentert her på samme måte. Det vil si at all relevant informasjon fra de innledende spørsmålene blir tatt opp, før nøkkelspørsmålene, med svar, blir presentert. Nøkkelspørsmålene, som presentert i kapittel 3, er:

- Hva er diakoni?
- Hva er diakoniens rolle i Den Norske Kirke (DNK)?
- Hva er diakoniens formål?

På grunn av omfanget til denne oppgaven blir det umulig å presentere intervjuene i sin helhet. Derfor kommer det til å bli presentert i en forkortet variant. Oppgaven må dessverre være selektiv i hva som presenteres, men den ønsker å fremme bredden av forventninger i intervjuene, og kommer til å peke ut ulike forventninger fra de forskjellige informantene ettersom de dukker opp. For å ivareta personvernet til informantene kommer visse deler av intervjuene til å bli sensurert. Alle former for sensurering, slik som navn o.l., merkes med bokstaver. Eksempel: «Jeg heter AB og går i menighet A». Intervjuene blir kategorisert etter modellen i kapittel 3.3.2, det vil si etter menighet og rolle innad i menigheten. Ikke alle informantene har like mye å si på hvert spørsmål. Derfor får noen informanter større plass innenfor visse spørsmål enn andre. Informantene fra en menighet presenteres sammen.

4.1 Menighet A

Som en del av oppvarmingen til intervjuene ble det stilt et par spørsmål, blant annet om informantene hadde noe tidligere erfaringer med diakoni. I menighet A var det en informant som

bør nevnes spesielt. Informant AA, har tidligere jobbet med en diakonal organisasjon. Ut over det kommer alt annet som er relevant, fra innledningen, til å bli utdypet under nøkkelspørsmålene.

4.1.1 Forståelsen av Diakoni (Menighet A)

For å kunne diskutere forventningene til diakoni er det viktig å etablere hva som er diakoni for å finne et felles utgangspunkt. Inn under "Hvordan forstår du diakoni?", faller både spørsmålet "Hva er diakoni?", og "Hva tenker du på når jeg sier diakoni?".

4.1.1.1 Hvordan forstår du diakoni?

Prest AA legger vekt på at diakoni er noe som gjennomsyrrer hva det betyr å være kirke. Det handler ikke om at kirken *gjør* diakoni, men heller at diakoni er et aspekt av alt kirken driver med. Om man prøver å kategorisere hva som er, og ikke er diakonalt, så begrenser man hva diakoni kan se ut som. I stedet for beskriver AA at en «*grunnleggende del av diakonien er å være der det er behov.*» Hvordan dette ser ut er ulikt ut fra konteksten man befinner seg i. Diakoni handler likevel om å finne, og å møte behov. Det legges også spesielt vekt på å skape samtaler og møteplasser.

Og med samtaler mener jeg da lavterskel, spontane sjelesorgsamtaler i farta. Men også samtaler rundt gravferd, oppfølging av folk som ønsker det, det er det jo er litt av. Det å lage møteplasser der folk samles, som for eksempel middager og møte med barnefamilier.

AA merker seg også at menighetens menighetsblad har forstått seg selv som diakonalt arbeid og AA drøfter litt med seg selv rundt hva det betyr at det er diakonalt. «*(...) det er ikke et velferdsgode, eller kanskje det er det fordi at det er en lokal samlingsplass, man bygger lokal kirkelig identitet.*»

Menighetsrådsmedlem AB beskriver diakoni som «*kirkelig omsorgsarbeid for ulike grupper og mennesker som trenger omsorg.*» AB bemerker at mange kanskje vil knytte diakoni spesifikt til eldreomsorg, men AB tenker at diakoni er mer omfattende enn som så. Diakoni er også uatskillelig fra den kristne identiteten. Ikke kirkens identitet, men den kristne. Organisasjoner som Kirkens bymisjon, kristne barnehager osv. er grunnleggende diakonale, selv om de ikke er knyttet til DNK. Det er naturlig å tro at dette også utvides til andre kirkesamfunn. Det viktigste med diakoni er formidling gjennom handling, og ikke nødvendigvis gjennom ord.

Men det trenger ikke være sånn at man fremstår som veldig kristelig på alt man gjør. (...) Så man trenger ikke å holde andakt. Så jeg tror man kan være en god diakon, og gjøre godt for folk uten og nødvendigvis å... Hvis de som tar imot hjelp ikke ønsker å bli dytta på noe forkynnelse så trenger man ikke legitimere arbeidet sitt med å holde en andakt. (...) Men det er fint at de vet at man (de som driver diakoni) kommer fra kirken.

Da diakoniplanen ble tatt opp, så har AB hørt den, men medgir at AB ikke kan «gjengi den». De kjenner seg likevel igjen i planens definisjon på diakoni og sier at «evangeliet i handling» er noe de kjenner seg igjen i og som *oppleves riktig*.

Frivillig AC bemerket at diakoni-begrepet har endret seg litt fra slik det var tidligere. Før betydde diakoni hovedsakelig eldreomsorg, mens det nå heller betyr å skape møteplasser «*hvor folk er sammen, der man legger vekt på å skape relasjoner, bygge relasjoner, litt sånn.*» AC beskriver historien om den barmhjertige samaritan som grunnfortellingen til diakonien. Det betyr at diakonien faller utenfor konteksten av den lokale menigheten, og går over i noe som «*bør tenkes på i alle sammenhenger i livet, ikke bare på søndager.*»

Diakoni er en måte å praktisere troen på, hvor troen blir mer konkret. Også er diakoni veldig mye egentlig. Det er å være oppmerksom på naboen, det er å være en trofast venn osv. Ikke sant, og da er det jo ikke akkurat knyttet til menigheten, skjønner du? Sånt fellesskap, men da er det jo mer knyttet til mitt liv, i forhold til de jeg har rundt meg da. Så da blir det jo veldig vidt.

Diakoni er når troen uttrykkes i konkret handling, i møte med «*min neste*». Det er å leve opp til de idealene som Jesus viste, selv om man ikke alltid klarer det. Det legges ekstra vekt på handling og møte mellom mennesker. AC beskriver et møte som fant sted før intervjuet. AC inviterte en person til å være med i en gruppe i menigheten, litt spontant. De var litt usikre på dette, men det følte riktig i øyeblikket, og det opplevdes som «*Gudfeldig*» at det skjedde. Dette betydde ganske mye for den personen som ble invitert. Dette ble et eksempel på at AC ble brukt av Gud for å møte denne personen.

Da AC ble spurt om DNK sin diakoniplan, eller menighetens egen, så hadde AC satt seg inn i den for flere år tilbake, da den fortsatt, hovedsakelig, handlet om tilbud for eldre i menigheten. Mye har nok endret seg siden den gang. Men når AC fikk høre definisjonen, som diakoniplanen hadde for diakoni, kjente AC seg igjen i den. AC bemerket også at menighetsbladet er en form for diakoni.

4.1.1.2 Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?

I møte med spørsmålet om det er noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud, hadde AA ganske spennende innsikt. AA har tidligere erfaring innenfor en diakonal organisasjon som

jobbet utenfor menighetssammenheng. I den konteksten bemerket AA at slik diakoni er styrt av penger. Man kommer ikke bort fra at man forstår at diakoni er tid og samtaler, og “tid er penger”. I en slik kontekst faller diakoniens «X-faktor» på kvaliteten av disse møtene, eller hva som skjer i dem. Men i menighetssammenheng, i alle fall lokalt, anses diakonale tilbud som et lavterskeltilbud. Man trenger ikke henvisninger, og det er ingen direkte forpliktelser rundt det. I stedet er det diakonale tilbud i menighetssammenheng tilgjengelig for alle, uansett hva man har «rett» på.

På grunn av at diakonien handler utenfor velferdsstaten, har den en unik mulighet til å spisse seg inn på behov som faller utenfor velferdstilbudet, og mobilisere for å møte disse behovene ut ifra ressurskravene, fremfor hva de har «rett på». Og i dette skape møteplasser og samtaler i felles opplevelser.

«Mye av det som gjør(es) av diakonalt arbeid i lokalkirker er jo litt sånn utenfor tellekanten»

AB spesifiserer at det viktigste med diakonalt arbeid er handlingen, verdien og intensjonen, framfor «andakt» eller annen forkynnelse, men bemerket at det er fordel om de som tar imot diakonien vet at de som gir den kommer fra kirken. Når AB ble spurt om det f.eks. var menneskesynet og verdenssynet som skilte diakonien fra andre velferdstilbud, var AB usikker. Det er vanskelig å vite hvilket syn og verdier andre velferdstilbud har i møte med mennesker.

AC bemerket at diakonale tilbud ofte er frivillig basert, i motsetning til offentlige tilbud som benytter seg av ansatte. Ansatte må, som oftest, forholde seg til fastsatt arbeidstid, mens frivillige fort kan være mer fleksible på tid, og strekke seg litt lenger. Vi bor i et land med veldig gode velferdstilbud og et godt offentlig sikkerhetsnett, men vi trenger frivillige også.

4.1.2 Hva er diakoniens rolle i den Norske Kirke? (Menighet A)

Ved å stille spørsmålet «Hva er diakoniens rolle i DNK?» ønsker oppgaven å finne ut hvilke forventninger informantene har til diakoni i DNK som organisasjon, på landsbasis, og lokalt.

4.1.2.1 Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?

I møte med spørsmålet om hvilken plass diakonien har i DNK spesifiserte både AA og AC at den har fått en større og tydeligere plass. AC gjentar hvordan uttrykket har utvidet seg fra å handle om eldre til nå og omfatte andre grupper, «i grunn alle, mer eller mindre». AA legger

vekt på at det diakonale uttrykket har blitt enda tydeligere, noe de tror henger sammen med kirkens tydelighet i resten av samfunnet.

Også tror jeg det henger litt sammen med at, når kirka ikke lenger er en selvfølge for folk så har allikevel det diakonale arbeidet en veldig høy stjerne (...), det er veldig lett å se at man møter et faktisk behov.

AA bemerker at det har blitt lyst ut flere diakonstillinger i Oslo-området, som en indikator på en økt bevissthet om diakoni. Disse stillingene kan omfatte mange ulike typer arbeid. Hver menighet har sine egne spissede behov og ressurser tilgjengelig, samt at den er kjent med hvilken stab som finnes i menigheten. Så tenker AA at staben jobber med diakoni fordi de jobber med møteplasser og samtaler, og fordi diakoni ofte er noe som skjer spontant i form av gode møter og sjelesorgsamtaler. Her velger forskeren å tolke dette som at AA legger det å ta seg tid, utover det som er avtalt eller forventet, som grunnleggende diakonalt, eller som AA snakket om i 4.1.1.2, å gå utenfor tellekanten.

Man skal egentlig forberede gravferd, men så kommer det opp at det har vært mye som har vært vanskelig her. Så tenker jeg at da står det på en måte et kolon der, som man kan velge å møte som et kolon, eller som et punktum. Men jeg tror at mange møter det som et kolon, også fortsetter man med den praten, så blir det en type biografisk bearbeidelse av noe som vekkes i møte med at man skal ta avskjed. Da er man jo midt i det, tenker jeg.

Forskeren spør AA om diakoni er en identitetssak i DNK, ja, dette kjenner AA seg igjen i. Det spesifiseres at det kommer litt an på teologi, så det er kanskje ikke alle som ser det sånn.

AB legger vekt på diakoniens rolle som DNK sitt omsorgsarbeid, spesielt gjennom de lokale menighetene. Arbeidet kommer til uttrykk på ulike måter ut ifra ressurser og behov, og det er en styrke. AB spesifiserer derimot at en diakon ikke kan ignorere visse behov fordi de ikke ønsker å engasjere seg i dem, men de kan spesialisere seg..

Det betyr ikke at man bare skal si «nei, jeg liker ikke gamle, så jeg kan ikke jobbe med de», (...) det er jo en kjerne i diakonien som skal være der.

Diakoniens rolle er selvfølgelig å møte folk og gjøre gode gjerninger, men også å fortelle resten av menigheten om behovene, sier AB. Samt spille på lag med medarbeidere for å kunne legge opp til diakonalt arbeid..

Ja, se behovene, og i størst mulig grad greie å møte store behov, og også spille på sine medarbeidere, for det er jo ikke bare diakonen som skal drive diakoni.

AB synes at DNK er ganske flinke til å drive diakoni, og at det har en riktig mengde fokus. AC mener derimot at det kunne vært mer fokus på diakoni. AC syns det er trist at man ikke kan

være mer engasjert, for eksempel med hjelp i flyktningssituasjonen. Det er et savn etter kreative tiltak som gjør det «*så morsomt å støtte en person*», blant annet.

4.1.2.2 Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?

Både AA, AB og AC bemerker at den diakonale identiteten til menigheten er viktig. AA nevner flere diakonale tilbud som kirken driver, og tar del i, for å dekke behov i bydelen sin. Dette gjør at kirken er mer påkoblet det som skjer rundt seg. Disse tilbudene legger til rette for lavterskel-møteplasser, der hvor folk lever livene sine. Dette igjen, skaper en bevissthet for menighetens rolle i lokalsamfunnet, noe AA mener fører til at diakoni blir en del av hele menighetens identitet.

Eksempelvis så var det årsmøte her i går, og da kom det opp spørsmål som handlet om forståelsen av diakoni. Hva er det, hva er lenken mellom denne menigheten og helse- og omsorgstilbudene lokalt. Det er sånt som etterspørres.

AB sier også at mengden diakonalt arbeid er viktig for menighetens selvforståelse. Når de blir spurt om å spesifisere *hvorfor* det diakonale arbeidet er viktig for menighetens identitet, er det vanskelig å sette ord på det. Arbeidet de gjør er noe som hele staben er interessert i, og aktive i. Det er forskerens tolkning at AB kjenner på et privilegium og et ansvar, ut ifra menighetens ressurser, å gjøre det de kan. Dette igjen hjelper til med å skape menighetens identitet som en diakonal kirke og hjelper dem med å forstå seg selv. AB sa også under intervjuet noe som bygger opp under denne tolkningen:

Jeg tenker jo at det er viktig for oss alle. Både for de som får hjelp, men også for de som er med og hjelper, og støtter det som skjer.

AC skiller seg litt ut fra de andre informantene i menighet A, ved at vedkommende uttrykker et ønske om mer diakoni lokalt. Diakoni er viktig for menighetens identitet. Vedkommende spesifiserer at det er mye bra allerede, men at det «*alltid kunne vært mer, ikke sant, at man kunne satt i gang sånn og sånn og...*» Forskeren tolker dette som at AC har et “diakonalt hjerte”, som ser behov, og ønsker å dekke dem, mer enn at menigheten ikke har en diakonal identitet. AC har en annerledes holdning enn de andre informantenes. AC bygger opp under denne tolkningen ved å mimre tilbake på en tidligere uvillighet til å samarbeide på tvers av ansvarsområder, «*men nå er det en helt annen mentalitet hos de i staben*». Det bemerkes at staben nå samarbeider mye mer med de frivillige, og at det er økt oppmerksomhet på de frivillige. For lenge siden holdt staben på for seg selv, og frivillige for seg selv. Noe som nå har blitt mye bedre. Det største savnet som AC gav uttrykk for, var at den diakonale siden av menigheten burde kommet mer

ut i offentligheten, og at det burde bli mer allment kjent hvor mye bra menigheten, og DNK gjør. Dette for å motvirke det dårlige lyset, som AC føler kirken ofte får i offentligheten, for tiden.

Forskeren merker seg at AA, AB og AC stadig kommer tilbake til praktiske eksempler på hva menigheten gjør som er bra, diakonalt og samskapende. Ordet samskapende brukes ikke, men det legges vekt på samarbeid mellom innsatsene innad i menigheten og mot velferdssamfunnet, og inkludering av mottakerne i styringsprosessen.

4.1.3. Hva er diakoniens formål? (Menighet A)

Ved å stille spørsmålet «Hva er diakoniens formål?» ønsker oppgaven å finne ut hvilke forventninger informantene har til diakoniens oppgaver, diakonenes rolle og diakoni mandatet.

4.1.3.1. Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?

Med spørsmålet om diakonien først og fremst er til for å tjene menigheten eller samfunnet, menes det å stille spørsmål om diakoniens hovedfokus bør være utover rettet, mot samfunnet utenfor menighetens fire vegger, eller innover rettet for å tjene menighetens medlemmer. De forskjellige informantene mente alle at hovedfokus til diakonien var å tjene utenfor menigheten. AC bemerket at diakoni skal tjene lokalsamfunnet «*at det er åpne dører, og at man går ut og bidrar, og skaper fellesskap.*»

AB mener at diakonien ideelt sett er i tjeneste for alle som trenger det, det vil si utoverlent diakoni. De bemerker *også* at utoverlent diakoni kan bli en "døråpner." Hvorvidt det hjelper organisasjonen "samfunnet" blir et naturlig biprodukt av å hjelpe de som trenger det.

Når folk møter menigheten på den måten så kan de føle en større tilhørighet for menigheten enn de ellers ville gjort. Mange av disse gråsonepersonene rundt omkring.

Hos AA var det ikke spørsmål, diakoni er i tjeneste for samfunnet først. Historisk sett har diakonien vært i ytterkanten av hvem som kjenner seg hjemme i menighetsfellesskapet. De bruker bilde på for eksempel babysang som et eksempel på diakonalt arbeid. Babysang tjener selvfølgelig menigheten, men også samfunnet, og de som blir med på babysang er kanskje mennesker som ikke kommer på søndagsmøter.

Tro, håp og handling da. Menighet drives av tro og håp, og noe av ansiktet er handling. At man ikke bare murer seg inne..

4.1.3.1.1 Burde Den Norske Kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?

Når AA ble stilt spørsmålet var de rask til å peke ut at DNK allerede var politisk aktiv, og spørsmålet heller er "Er det riktig å være det?". De mener at det er viktig å si ifra på visse saker, og at et bedre spørsmål er hvor politisk DNK bør være. Her spesifiserer AA:

"Ja jeg mener kirken ofte skal være en politisk aktør, men ikke for en hver pris da, for den prisen som er, er dette som en del politikere på høyresiden setter ord på. At 'Jeg tror på Gud men jeg regnes ikke en gang til ytterkanten av Den Norske Kirke."

Det er riktig at DNK skal være en politisk aktør, men det er viktig at det ikke går for langt slik at det stenger dører for visse mennesker. Når de blir spurt hvilken verdier eller saker som kirken bør involvere seg i, så er det miljøsaker, internasjonal rettferdighet og utenforskap (inkluderte som er utenfor samfunnet) som er høyt på agendaen, på en så partinøytral måte som mulig.

AB bemerker at samtalen om kirken bør involvere seg politisk er "en voldsom diskusjon". Men AB mener at kirken har et etisk ansvar for samfunnet, og at kirken må kunne flagge det som kirken mener er rett og galt. Det er derimot viktig å være klar over at det finnes grenseområder som kirken ikke bør være alt for hard på. Det at kirken skal kunne uttale seg over ting som regnes som rett og galt er viktig, men den må unngå å bli partipolitisk. Når AB ble spurt hvilken saker og verdier som kirken bør kjempe fram spesifiserte AB:

Jeg tenker miljøvern, å ta vare på Guds skaperverk er viktig. Jeg tenker også på omsorg for de fattige, og jobbe for likeverd og likhet, økonomisk og for menneskets egenverd og menneskeverdet. Respekt for alle. Ja, det tenker jeg kanskje er viktige etiske spørsmål ... Som kirken godt kan mene noe om..

Når det gjelder spørsmålet om DNK bør være politisk eller delvis politisk, mener AB at ikke bare den diakonale delen av kirken bør engasjere seg. Både ansatte og frivillige har et ansvar. På den andre siden kan diakonen også ha et kritisk øye til samfunnet, på samme måte som diakonen har et kritisk øye til sin egen menighet.

AC stiller seg litt kritisk til spørsmålet. Det er klart at kirken må belyse behovene som er i samfunnet, og heller ikke være redd for å si ifra når det er store behov som politikere må bidra med. Ved spesielle saker hvor det er klart hva som er rett og galt er det ekstra viktig å *"løfte det opp på et annet plan"*, og da er det ekstra viktig å si ifra om dem. Men å være politisk aktiv kan fort bli en slagside hvor fokuset blir feil. Det er viktig å ikke miste fokuset, men det er også viktig å si ifra på visse saker. Spesielt saker som menneskeverd, barns rettigheter og miljøvern, eller *"det å ta vare på skaperverket"*. Hvorvidt dette er en diakonal oppgave eller menigheten og kirken generelle ansvar er ikke så tydelig. Kirken bør være mer passiv innen politikken, hvor de sier ifra når ting ikke er som det skal, uten å gå ut som organisasjon for å aktivt søke politisk konflikt. Hvordan enkelte kirkeledere, slik som Martin Luther King jr. for eksempel har kjempet mot rasisme *"ja nesten som sånn profetisk"* så er det veldig bra, men det er heller enkelte tilfeller hvor det er spesielt Gudgitt kall.

4.1.3.2 Hva er diakonens rolle i menigheten?

For å kartlegge hvilke forventninger informantene hadde til diakonen ble det stilt to spørsmål til dem: *Tilhører diakonimandatet (ansvaret/oppdrag) menigheten, diakonen eller er det delt mellom dem? Og hva er diakonens rolle i menigheten?* Disse spørsmålene hjelper å kartlegge hvilken plass informantene forventer at en diakon bør ha i menigheten, og hvilken rolle de fyller.

AA er ganske klar på at det diakonale ansvaret (mandatet) er delt mellom diakon og menighet. Diakoni er noe som gjennomgår alle deler av menigheten og er en del av hele kirkens virksomhet. Det er også oppgaver som diakonen har særlig ansvar for, men det er fort ting som ofte kan byttes i fravær av en diakon. Det er likevel visse roller som en diakon fyller som er unike. Ifølge AA sitt perspektiv, som prest, er det en unik mulighet som kommer med å være frigjort fra tradisjonelle ansvar som prester har, slik som gudstjenester og gravferder osv. Siden diakoner ofte jobber mer uavhengig fra disse faste elementene så har diakoner større mulighet for å se hva slags lokale behov som finnes.

Slike tiltak ledet av diakonen kan være med på å forløse andre i menigheten, av både stab og frivillige. Som for eksempel å koble på prest inn mot sorgsamtaler eller koble på kateketen for å komme i kontakt med konfirmanter også videre. Diakonen blir også med på å bære fram diakonale behov innad mot staben, og forløse et frivillig engasjement. Når AA blir spurt om hvordan vedkommende opplever profesjonen diakon, legges det ekstra vekt på styrken som

kommer med en tverrfaglig utdannelse. Å ha en dedikert diakon med tverrfaglig utdannelse er en styrke i møte med bydelen og staben, i alle møtepunktene der imellom. En diakon er nok ikke teologisk essensielt for å drive en menighet, slik som prest og musiker, men de er "høyt oppe på listen". Spesielt med den utvidede forståelsen av diakoni, fra hovedsakelig seniorfokus til f.eks. ungdomsdiakoni.

AB merker seg at det diakonale mandatet er delt mellom menigheten og diakonen. Oppdraget til diakonen blir dermed å *se, planlegge og utføre* diakonalt arbeid. Diakonen får også rollen å fortelle resten av menigheten om behov og ønsker, samt organisere frivillige og gi de diakonale oppdrag. Det blir urettferdig å lesse alt på en diakon, "*Men hun eller han har et spesielt ansvar for å se og formidle, tenker jeg.*"

Når AB blir spurt om hvor viktig det er at diakonen er utdannet som de er så medgir AB at de har manglende kunnskap om hva utdannelsen innebærer. Når det blir forklart så anerkjenner AB at en tverrfaglig utdannelse er viktig, med både teologi og omsorgsfag. "*Også tenker jeg at det er viktig med den teologiske biten av det, men også omsorgskunnskap. Ferdigheter heter det kanskje.*" Alle menigheter burde ideelt sett hatt en utdannet diakon "For det er jo behov i alle menigheter."

Slik som AC beskriver det, virker det for forskeren som at det diakonale mandatet (ansvaret) ligger på menigheten. Dette på grunn av at diakonen har sin arbeidsbeskrivelse fra menigheten, og at det er mye av menighetens diakoni som går utover diakonens direkte ansvar. Når forskeren spurte nærmere om dette, spesifiserte AC at ansvaret var delt mellom diakonen og menigheten. Det er derimot ikke umulig å tenke seg at det har skjedd en misforståelse mellom informanten og forskeren. Oppgaven kommer derimot til å gå ut ifra informantens egne ord at det er delt, og bare bemerke forskerens egen tolkning. AC bemerker begge deler derimot og bekrefter med å si:

Alle må drive en eller annen form for diakoni, (...) hvis man ønsker å følge Jesus.

AC har ikke så mye personlig erfaring med sin egen diakon, eller hva en diakon gjør i menigheten, annet at de jobber inn mot eldre, ungdommer og jobber med frivillige, men merker seg at ordinerte diakoner har en rolle utover vanlige diakonale medarbeidere. Ved ordineringen avlegges det et løfte som forplikter på en annen måte. At menighet A har egen diakon har vært til stor glede for AC, AC føler det har vært viktig for menigheten, selv om AC ikke har hatt så mye med det å gjøre.

4.1.4 Eventuelt (Menighet A)

Når informantene i menighet A ble spurt om det var noe de tenkte var viktig som de ikke hadde fått sagt rundt tema diakoni ønsket AB å si spesifikt at:

Det er viktig at den verdensvide kirken står sammen om å drive diakoni. Og at vi her kan (ha) engasjement i både kirker og situasjoner i andre land som trenger hjelp. Det tenker jeg er et viktig bidrag til diakoni. Og det å støtte kirker i deres diakonale arbeid rundt omkring også.

AA spesifiserte at diakoni gjennomsyrrer alt i menigheten.

En gudstjeneste har et diakonalt aspekt og dimensjon hele tiden, en salme har det, et medlemsblad kan ha det. Telefon, altså daglig leder har jo dette med seg hele tiden. Ja, så det er kanskje det viktigste at noen av de diskusjonene handler om «hva diakoni er» kan også bli litt sånn stivbeint, akkurat som samtaler om prester kan bli det, fordi man verner veldig om sin egen helt unike situasjon. «Dette kan bare jeg». Men jeg mener det er ikke så mange ting bare en yrkesgruppe kan, da. Vi er best sammen, i samspillet.

AA avslutter også med et dikt som forskeren ønsker å få med her:

Ord, ikke flere ord. Her er min veike hand.

4.2 Menighet B

Som nevnt over i innledningen til menighet A så ble informantene stilt et par innledende spørsmål, blant annet hvilken erfaring de har hatt med diakoni. Informant BC, den frivillige i menighet B er utdannet og har tidligere jobbet som diakon, men er for tiden pensjonert. Dette er med på å farge BC sine forventninger til diakoni, men oppgaven kommer til å ha de med allikevel. BC sin erfaring med diakoni og diakonivitenskap er basert på eldre erfaring. Derfor argumenterer denne oppgaven for at BC sin involvering er legitim siden oppgaven ønsker å utforske hvilke forventninger som har dukket opp i nyere tid, og fordi BC representerer sin menighet som frivillig, og ikke i staben.

BA, presten i menighet A spesifiserte også at de har jobbet i en annen menighet tidligere med sterkt fokus på diakoni, noe som BA sier har påvirket dem positivt. De ønsker at menigheten også skal bli mer diakonalt og sier at menigheten har uttrykt samme ønsker gjennom menighetsmøte. Dette nevnes her for å gi kontekst til språket BA bruker senere.

4.2.1 Forståelse av Diakoni (Menighet B)

Som nevnt i samme felt under menighet A (4.1.1) svarer informantene på spørsmålene "Hva er diakoni", og "Hva tenker du på når jeg sier diakoni?" i neste underkapittel.

4.2.1.1 Hva er diakoni?

Presten i menighet B (BA) beskriver diakoni som *kirkens omsorgstjeneste*, i alle fall i møte med for eksempel muslimer sier BA. Men diakonien går også utover det. Det er en del av kirkens vesen og selve handling.

For meg er diakonien nesten, det er evangeliet i handling. Det er det kirken er, kirkens vesen. Det er på en måte hjertet. Haha, bruker noen metaforer. Uten den så kunne vi nesten bare lagt ned, føler jeg liksom. Altså da hadde det ikke vært så spennende da, bare stå å prate. Hvis ikke det blir handling.

Diakoni handler om å se. "Se hvor vi er, hvorfor er vi her, og hvem er vi her for. Og hva vi kan bidra med som kirke inn i vårt lokalmiljø." Diakoni handler om å se og møte behovene, å forvalte skaperverket som en grønn menighet, og utforske hva det betyr for menigheten. Det handler om å kjempe for rettferdighet. Et eksempel som kom frem under intervjuet var det å omfavne ukrainske flyktninger som var kommet til bydelen. Det handler om å kjempe de svakestes kamp. "Hvordan kan vi løfte de som er nederst?". Det handler om å kjempe for rettferdighet og om nestekjærlighet, noe som går hånd i hånd. Det handler også om å gå utenfor sine egne vegger for å gjøre effektive arrangementer og tiltak som faktisk utfyller menighetens diakonale oppdrag, og ikke fylle kalenderen med flotte arrangementer som kanskje ikke treffer de som er der ute.

Men det er jo nestekjærlighet som er det ordet som jeg tenker best definerer diakoni. Og det er jo det Jesus er veldig tydelig på, at vi skal elske vår neste som oss selv, ikke sant. Og det er vårt oppdrag, og vårt kall som kristne. For vi er jo helt i kjernen av hva det er å være kirke når vi er en diakonal kirke. Så tenker jeg at det kanskje er litt for mye eller litt for ofte, så blir det litt sånn silotenkning. Det er liksom diakonen som holder på med diakonien, og presten som holder på med sakramentene og gudstjenesten og de kirkelige handlinger, og kateketen holder på med undervisningen, og kantoren med musikken, ikke sant. Jeg tenker også at egentlig alle tingene glir over i hverandre hele tiden, men i hvert fall diakonien hvis du skjønner. Fordi den liksom skal ligge under alt det andre vi gjør.

Menighet B sin menighetsrådsmedlem (BB) beskriver diakoni som å gå inn i en tjeneste som tar menneskers behov på alvor, og prøver å møte de behovene. Om nødvendig med helt konkrete handlinger. BB har to tanker i hodet på en gang, det tradisjonelle bilde hvor en går og besøker gamle og syke, men også den tanken at hele menigheten må være diakonal. De beskriver diakoni som en form for forkynnelse, "*Man skal forkynne evangeliet, om nødvendig bruk ord.*"

Når BB ble spurt om de kjente til DNK sin definisjon på diakoni, som den er presentert i den reviderte diakoniplanen 2020, så bemerket BB at BB burde ha sjekket den opp, men at BB aldri hadde gjort det. Når BB fikk høre definisjonen var BB derimot veldig rask til å si at BB også tenkte sånn, selv om BB ikke hadde den definisjonen selv. BB er veldig opptatt av at diakoni er en måte å forkynne på.

For di at det er noe med at vi viser hvem vi er og hva vi står for. Hva kirken står for, og at kirken ikke er likegyldig til folks liv og behov. Å møter det med noe annet enn å bare snakke. Så jeg opplever også at diakoni er sånne kjærlighetshandlinger.

Menighet B sin frivillige (BC) informant beskriver diakoni ut ifra de samme linjene som DNK. "*Om at diakoni er kirkens omsorgstjeneste, og den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet*" (Sitat fra BC, ikke diakoniplanen til DNK). Definisjonen inkluderer alt, og integrerer diakoni i alle aldersgrupper. Derfor blir diakoni et veldig bredt begrep, noe som ofte speiles i stillingsannonser. Diakonstillinger kan favne alt fra ungdomsdiakoner til institusjonsdiakoner til arbeid inn mot funksjonsnedsatte, osv. Dette gjør at diakoni blir for bredt for en person å holde i, så da blir det frivillige, prester og andre som også gjør en del av diakonien. Diakoni er tjeneste, Guds ord i handling og forkynnelse i handling.

4.1.1.2 Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?

BA (Prest i menighet B) legger vekt på at diakoni har en fordel som andre velferdstilbud ikke har i at det er en implisitt åndelig faktor i diakonien. I møte med mennesker som vet hvor diakonien kommer fra, er det automatisk rom for å møte de åndelige behovene som andre velferdstilbud kanskje ikke er like åpne for.

(...) det at diakonien kommer fra kirken, og er kirkens omsorgstjeneste, så har det denne åndelige dimensjonen i seg. Og det betyr ikke alltid at vi skal sitte og snakke om tro,

men at det er en åpenhet for den dimensjonen i menneskers liv, som ikke alltid er der i andre omsorgstjenester.

BA beskriver hvordan de opplever at visse ukrainske flyktninger spesifikt ønsker å komme til kirken i vanskelige livssituasjoner for å møte den åndelige dimensjonen i seg selv. Dette er noe som fort dukker opp i livet når ting er vanskelig, som norsk folkehjelp ikke nødvendigvis har så høyt i bevisstheten.

BB (Menighetsrådsmedlem i menighet B) sier at det kristne verdigrunnlaget skiller diakonien fra andre velferdstilbud. Kirken skal være Jesus sine hender i verden, og vise verden hans kjærlighet. "*Det er ikke Guds vilje at du skal ha det sånn*". Hvordan dette praktisk utspiller seg, i alle fall fra samfunnets velferdstilbud, er at diakonale tilbud ikke er basert på rettigheter på samme måte. Istedenfor bør diakoni ideelt sett være basert på behov.

I hvert fall i vårt samfunn så er velferdstilbud veldig sånn rettighetsbasert, at man har en rett, at det er nedfelt i loven, det er nedfelt i vedtekter, hva man har krav på. Vi bor i et samfunn hvor vi betaler skatt. Det utløser noen rettigheter, lovverket gir rettigheter. Har du en diagnose så har du rettigheter, ikke sant. Mens diakonien bryr seg jo ikke om det. Man kan gi til folk som kanskje ikke har rettigheter i det hele tatt. Kanskje nettopp de som ikke har noen rettigheter. Altså vise omsorg til de som faller utenfor. Og det er de papirløse, det er de som ikke kan gjøre rede for seg. De som ikke krever noe. Jeg sier ikke at velferdstiltak ikke kan omfatte sånne, men. Men diakonien har kanskje øye for de som faller helt utenfor. Eller bør ha det. Å det ligger i diakoniens natur.

BC (Frivillig i menighet B) legger ekstra vekt på at diakonale oppdrag kommer fra en menighet. Og alle menigheter har ett misjonerende og et diakonalt oppdrag. Selvfølgelig skal man ikke forkynne i en diakonal sammenheng om man ikke blir direkte utfordret på det, men man skal heller ikke skjule budskapet man kommer med. Man skal ikke legge skjul på at man er diakon (eller kommer i en diakonal sammenheng), at man tilhører en menighet og at man er kristen. I menigheten er diakonien en del av det kristne fellesskapet og den kristne tjenesten. I offentlig sammenhenger kan derimot mottakeren av hjelpen i mange tilfeller oppleves likt, men selv der er det en åpning i det at de som mottar hjelp vet at man er knyttet til diakoni, menighet og kristendommen som kan åpne dører for samtaler og spørsmål.

4.2.2 Hva er diakoniens rolle i den Norske Kirke? (Menighet B)

Se 4.1.2 for en innføring i hva oppgaven ønsker å finne ut av med disse spørsmålene.

4.2.2.1 Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?

BA beskriver diakoniens rolle i DNK som et uromoment, som skal egge kirken og menigheter til å se utover seg selv, for å se hva som rører seg i lokalsamfunnet. Det er på en måte en del av kirkens kultur å være på alle steder i Norge, og at den individuelle menigheten er "denne menigheten" her i landet. Derfor må menighetene også bli kjent med sitt område. Det blir hver enkelt menighet sitt ansvar å vite hvordan folk i sognet har det, hvordan de bor, hvilken demograf de har å jobbe med osv. Diakonien har som oppgave å få menighetens fokus og ressurser utenfor kirkebyggets fire vegger, å riste litt i det som er komfortabelt til fordel for det som trengs. Når BA blir spurt "Hvilken rolle tenker du diakoni burde ha i DNK?" så svarte BA:

Litt sånn profetisk røst på en måte.

BA utdyper dette med at man må si ifra når ting er urettferdig om man ønsker å kjempe for rettferdighet. Diakoni må tale på vegne av de som ikke har stemme i samfunnet, å være en røst som roper "nå skjer det ting som ikke er bra". Diakonien må være fremoverlent og nytenkende, å søke ut behov istedenfor å være komfortabel med de som kommer til seg.

Sånn ønsker jeg meg at diakonien skal være. Litt frampå, litt framoverlent, litt sånn hele tiden spørre: er det bra nok det vi gjør? Er vi der vi skal være? Ikke sånn tilbakelent «men folk kommer til oss, dette går bra liksom.»

Når BA blir spurt om BA føler diakonien har nok plass i DNK så sier BA at diakonien har for liten plass ifølge seg selv. Dette handler litt om diakonenes selvforståelse, som godt kan bli enda tydeligere.

Og at man ikke føler seg som underdogs, på en måte at det er prestene som er liksom «The Squad» også er det de som på en måte driver med alt det andre, men at man liksom tar den plassen litt. Jeg har så sansen for diakoner som har en sånn stolthet for det de er og gjør. (...) Som virkelig ser at det er min jobb, å være der ute å se «hva er behovene her nå?» Å komme tilbake til oss andre å riste litt å si det «men hvorfor gjør vi dette? Vi burde jo gjøre det sånn!». Det hadde jeg ønsket meg mye, mye mer av.

BA spesifiserer derimot at det har vært en satsing innenfor DNK på diakoner. BA bemerker at det er flere diakoner nå, men at det er langt fra alle menigheter som har tilgang til diakoner enda. Det er fortsatt en vei å gå, men dette handler om ressurser.

BB (Menighetsrådsmedlem i menighet B) løfter opp diakonien som en identitetsmarkør. Den er med på å definere hvem og hva kirken er. Kirken ville vært en annen kirke uten diakoni. De bemerker også at diakonien ofte er styrt av hvilken ressurser hver enkel menighet har tilgjengelig, ettersom mange menigheter må finansiere diakoner selv. I kontrast har prester lov-pålagte oppgaver mens diakoner ikke har det slikt. Dette gir en annen status og kanskje en annen prioritet. *"Dessverre kan man si"*. Det at diakonens oppgave er mindre definert er derimot også en styrke for de menighetene som velger å satse på diakoni, ettersom diakonen kan dekke de behovene som menigheten selv velger ut.

Dette videreføres til diakoniens rolle innenfor DNK, som en fleksibel og åpen, og i stand til å se nye behov ettersom samfunnet forandrer seg. *"Verden forandrer seg, og diakonien må følge med på det, og svare på det"*. Når BB blir spurt om diakonien har en for stor, for liten eller passe størrelse innenfor DNK så svarer BB at diakonien har en passe størrelse. BB anerkjenner at BB ikke tenker så mye på det, så da må det indikere at diakonien har passe mengde plass.

BC (Frivillig i menighets B) legger stor vekt på at diakonien skal kartlegge og møte behov, samt lære opp og organisere frivillige for å være med å møte behovene. Spesielt da å møte de gruppene som kanskje ikke blir møtt av vanlige tilbud. BC bemerker også at diakonien går utover de satte grensene som er i diakoniplanen, og glir over i trosopplæringen og "det prester jobber med". På den måten tolker forskeren at diakonien går utover "ren diakoni" og blir en del av alle deler av aktivt menighetsliv, slik som trosopplæring og sakramenter osv.

4.2.2.2 Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?

BA beskriver diakonien som viktig for sin menighet både for å forstå seg selv, men også hvilken identitet de har utad. Det er et stort fokus på praktiske tiltak som menigheten gjør for å møte behovene som finnes i bydelen, samt et stort fokus på åpenhet og "livssynsåpne" arrangementer. Forskeren gjentok hvordan han forsto det til BA med ordet "livssynsnøytralt", noe som det ble en reaksjon på.

Ja, jeg ville ikke brukt det ordet livssynsnøytralt, men at man har et åpent tilbud, livssynsåpent tilbud sånn at man ikke tenker at for å komme til dette bygget så må man være sånn og sånn. Men at man er, vi er der for alle, vi skal være en kirke for alle. Å er barn

sultne så er de sultne, uavhengig om de er muslimer eller hinduer eller hva slags eller ikke troende for den saks skyld. Og da skal de få mat. Og det er så viktig at vi er tydelige på det. Men det er også viktig å være tydelig på at det bare er det, og ikke sånn at man liksom snik evangeliserer på de tilbudene så man må være veldig ryddig, når man er kirke på sånne steder som dette, nettopp for å skape det trygge rommet. Hvis man er muslim da, alenemor med fem barn. Og ikke har nok penger til å gi ungene nok mat gjennom en uke, så føles det veldig fint å komme hit å få en middag en kveld i uka. Også slippe å tenke at «men kanskje da blir vi kristne», at man blir veldig sånn redd for det. Også tenker jeg da at det er så viktig at vi da er tydelige på hva vi gjør når. Vi slutter ikke å være kirke selv om vi har et livssynsåpent tilbud.

BB beskriver også diakoni viktig for menighet B sin identitet, med fokus på hvordan menigheten forstår seg selv i konteksten den er. Det er uttrykket at menigheten selv ønsker å bli mer diakonal, spesielt med tanke på å få kontakt med bydelen sin.

Vi er opptatt av at det ikke bare skal være en diakoni som ivaretar tradisjonelle oppgaver, men også kan se litt utover for eksempel menighetens grenser. Se behov i bydelen.

BB beskriver også at de opplever et aktivt arbeid for å få den diakonale tankegangen til å gjennomsyre hele menigheten på alle nivåer, i respons på at menigheten kun har en redusert diakonal stilling. Dermed må flere tradisjonelle diakonoppgaver fort dekkes av menigheten selv.

BC støtter de andre informantene fra menighet B, på det at menigheten har en diakonal identitet. Diakonien er en veldig viktig del av kirkens oppdrag, i det at handling, omsorg og tjeneste er et universalt språk. Det er veldig mange som ikke har så lett for å gripe ordene, men opplever handling og nærvær. Handling (diakoni, evangeliet i handling) blir dermed minst like viktig som å følge ordet.

4.2.3. Hva er diakoniens formål? (Menighet B)

4.2.3.1. Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?

BA mener diakonien først og fremst bør tjene samfunnet. Spesielt da *lokalsamfunnet*. Diakonien skal ikke gjøre forskjell på hvem som trenger hjelp rundt seg, men heller stille spørsmålet "hvem er vår neste i dag?" "Hvem er det som trenger?". Det er en fare ved å tenke hvem som

er medlemmer og ikke, ved at man kan begynne å tenke i grupper. Istedetfor skal diakoner dytte grenser.

Tenker at Jesus var alle de stedene hvor det ikke egentlig var forventet at han skulle være. Så det er noe litt sånn forbilledlig i det da, noe evangelisk i det da, ikke sant. Jeg tror jeg ønsker meg at diakonien også pusher de grensene.

BB beskriver diakoni som at "(...) det er en tjeneste som springer ut av menigheten, men retter seg mot samfunnet." Diakonien har dermed en funksjon fordi en menighet skal være synlig i samfunnet, og ikke bare eksistere innenfor sine egne grenser. Diakonien er med å hjelpe med det. Det er dermed ikke mulig å beskrive diakonien som "først og fremst" verken for samfunnet eller menigheten. Det er en helhet som må anerkjennes. Hvordan dette ser ut forandrer seg fra sted til sted, ettersom hva de forskjellige behovene er. Dette gjør at menighetens diakoni kanskje er mer utover rettet noen steder, mens mer innover rettet andre steder, etter hvilke behov som finnes.

Men også utover det er diakoni en kjærlighetshandling som viser at kirken faktisk er opptatt av hvordan mennesker har det, og da kanskje spesielt de som faller utenfor samfunnet. Når kirken viser at de er der for dem og at man også kan få hjelp. Dette tjener også menigheten på, at det skaper en selvforståelse som inspirerer til handling, så det ikke bare blir ord.

Jeg tenker at alt springer ut av menigheten og gudstjenesten, også går vi ut og prøver å være kristne i verden. Og da blir det ikke så veldig klart skille for meg, i eller utenfor. (...) Åpent for alle, på samme måte som kirken er åpent for alle.

BC mener at diakoni er for både samfunnet og for menigheten, men først og fremst er for menigheten. Diakonien er til tjeneste for de som oppsøker menighetens i første rekke, mens "velferdsoppgaver ut i samfunnet" kommer i andre rekke. "Selv om det veldig ofte betyr det samme for de det gjelder."

4.1.3.1.1 Burde Den Norske Kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?

BA mener det er umulig å ikke bli regnet som politisk om kirken tar på seg den profetiske rollen for å peke ut urett og lignende. Det betyr ikke at man skal være politisk for politikken sin skyld, men heller for rettferdighetens skyld, for de som ikke har en røst i samfunnet. BA spesifiserer derimot at det ikke er snakk om spesifikke saker eller partipolitikk, men det er også noe som

skurrer ved det. Eksempelvis er "vern om skaperverket" eller grønn politikk høyst politisk. Da må det være lov å si at det ikke er gjort nok rundt disse temaene.

De spesifikke sakene som DNK bør ha noen formeninger om er "Vern om skaperverket", fattigdomsproblematikk, barns rettigheter og psykisk utviklingshemmede. De får ofte ikke *"ivaretatt sine åndelige dimensjoner i livet, fordi de som jobber på ... syntes ikke det er så viktig å gå på gudstjeneste liksom."* Det er en lang liste over saker som DNK bør løfte fram og holde oppe. Det kan diskuteres om det å fremme den åndelige dimensjonen for psykisk utviklingshemmede er en politisk sak eller ikke, men i alle disse sakene er det viktig å være varsom og følsom, å gå forsiktig frem.

Når BA ble spurt om det med å være politisk aktiv på vegne av menigheten så mente BA at det er det. Men det betyr ikke at bare diakonen kan eller må dra i det. Men det er definitivt en del av diakonien.

BB har et veldig godt svar på om DNK bør være politisk aktiv eller ikke.

Det går det ikke an å svare verken ja eller nei på, fordi kirken må være aktør når det berører det helt grunnleggende ting som kirken står for. Og kirkens verdigrunnlag. Da kan kirken være ... Ja også kommer an på hva du mener med aktør. Altså kirken kan engasjere seg mer hvis du mener aktør med at man ytrer seg for eksempel.

BB legger i dette at DNK ikke skal ta stilling til enkeltsaker, men heller fremme verdier slik som menneskeverd, klima og miljø, å være en stemme for de som ikke har stemme, tale mot overgrep og maktmisbruk. Men BB stiller seg skeptisk til at disse begrepene kan bli misbrukt i enkeltsaker, slik som å si at de driver kirkepolitikk og lignende. Spesielt i enkeltsaker, slik som "hvilket fjell det skal bygges vindmøller på" osv. Å fremme disse verdiene er dermed en diakonal oppgave siden de rører ved mennesker.

BC bemerker at det finnes mange måter å være en aktør på, og at DNK på mange måter allerede er en aktør, og det er ikke feil. DNK må være aktører med tanke på å påpeke urettferdighet, påpeke behov og kjempe for at de som virkelig trenger hjelp skal få det de har rett på, krav på og det de trenger i det norske samfunnet. Det er mange som sliter med å nå fram i det norske velferdssamfunnet. Dette omfavner blant annet de ureturnerbare flyktingene, de som ikke har noen rettigheter i Norge. Det er også saker som kommer fram med tanke på den grønne kirken.

Noen urettferdigheter har jeg nesten lyst å si. Sann som man ikke klarer å leve med.

Å fremme disse sakene blir da en diakonal oppgave, siden man taler de fremmedes sak, og snakker for de som ikke har en stemme selv.

4.2.3.2 Hva er diakonens rolle i menigheten?

Som nevnt i 4.1.3.2 faller to spørsmål inn under dette. Det ene er "Er det diakonens rolle å «gjøre» diakoni på menighetens vegne?" og det andre er "Hvordan opplever du profesjonen diakon?". Helt på slutten ble informantene spurt: "Burde alle menigheter ha en diakon, gitt at det var mulig for menigheten?". Disse spørsmålene forsøker å finne forventningene som informantene har til diakoniens rolle i menigheten.

I respons til spørsmålet om hvem som holder det diakonale mandatet svarer BA at det faller på menigheten og menighetsrådet. Det blir veldig lett å tenke at en menighet har et diakonalt utvalg eller en diakon, også lene seg på dem, men det blir feil å tenke at diakonien kun er inne i slike råd og stillinger. Diakonien går utover det diakonale utvalget og diakonen. Diakoni er noe som gjøres hele tiden, i seniorarbeidet, i barnearbeidet osv.

Det betyr ikke at diakonen ikke har en rolle i menigheten, snarere tvert imot. En diakon er ideelt i staben og løfter fram disse perspektivene. Idealet er at diakonen får den rollen som spør "Men har dere husket på", den som pirker litt borti når man er fornøyd med det man har fått til. Også er det viktig at diakoner er til stede mye og snakker med folk. At de er ører og øyne for menigheten slik at de vet hva som rører seg i og omkring menigheten og nærmiljøet. "Tar litt ansvar for at det er plass, rom og fokus." Men dette er ikke noe som diakonen skal dra i alene. For en diakon skal også ideelt sett igangsette menigheten.

En diakon kan bruke egentlig all sin tid på sjelesorg, fordi det er et så enormt behov der ute. Men så ville jeg tenkt at kanskje, ideelt sett, så skulle diakonen organisert en besøkstjeneste. Sånn at vi istedenfor å kunne hjelpe 10 kan hjelpe 100. (...) det betyr ikke at man liksom ikke skal ha sjelesorgsamtaler som diakon, men det er liksom noe med å se hvordan vi kan bruke hele menigheten da, til å løfte dette opp.

BA løfter også fram et savn av diakonen i gudstjenesten og peker på Den Svenske Kirken som eksempel på at diakonen er mer integrert inn i søndagsmøtet. Etter BA sin erfaring tar diakoner i Den Svenske Kirken ofte på seg rollen for å inkludere mennesker i gudstjenesten. I DNK menigheter vil dette fort ha blitt mye vanskeligere, ettersom diakoner ikke jobber helger slik som ordningene er nå. Dette er så klart også et lønsspørsmål.

Når BA ble spurt hvordan de opplevde profesjonen diakon så bet de seg merke i at det er en veldig åpen profesjon, og at diakoner "kan brukes til nesten alt". Men med unntak av en

del sakramentsforvaltning og heller ikke gravferd. Men de kommer plutselig inn i sorggrupper og ol. *"Så det er noe litt sånn rare ting som jeg ikke helt får grepet på". Så det tror jeg kanskje man bør jobbe med.*" Når de ble spurt om alle menigheter burde ha en diakon, gitt at det var mulig for menigheten, var det et ganske klart "Ja".

Når BB ble spurt om diakonimandatet lå hos menigheten, diakonen eller var delt, svarte BB ganske konsist: *"Nei, det tilhører menigheten, men det er delegert til diakonen."* Diakonens rolle blir å ivareta det mandatet, og å prioritere riktig i forhold til ressurser, samt ta avgjørelser på hva som skal fokuseres på av alt som er mulig å gjøre. *"For det er jo tusen ting som er mulig å gjøre, så kan man kanskje bare gjøre halvparten"*.

Det inkluderer også å vurdere sin egen tid, hva man setter i gang og hva man velger å satse på. Dette springer ut ifra et generelt mandat som man kanskje må spisse inn i samarbeid med de som har gitt det mandatet. Diakonen *skal* gjøre diakoni på vegne av menigheten, men ikke alene, det er derfor det heter en diakonal menighet. Diakonale handlinger er for eksempel å sette seg ved noen som sitter alene på møte, eller se at det er noen som gråter å gå bort til dem. Og det trenger man ikke være en diakon for å gjøre, man trenger bare et diakonalt blikk.

BB opplever profesjonen diakon som en profesjon som har utviklet seg veldig mye. De diakonene BB har vært i kontakt med har virket veldig bevisste og kompetente. De bringer en faglighet inn i det de driver med. Det er viktig å ha faglig kompetente og godt utdannede mennesker som diakoner i menigheter. Om det var mulig så burde alle menigheter hatt en diakon..

BC legger vekt på diakonens rolle i menigheten som bæreren av den diakonale omsorgen og de diakonale oppgavene. Det er å være leder for de diakonale tjenestene som menigheten legger til rette for. Tjenester som åpent hus, besøkstjeneste, transport til og fra forskjellige aktiviteter, å dra på sykehjem eller eldrecenter for andakter, arbeid inn mot utviklingshemmede eller psykiatri. Dette er selvfølgelig påvirket av hvor mange frivillige som menigheten har og som kan være med å utføre alt dette. Hvilke oppgaver som skal fokuseres på er noe menigheten/menighetsrådet skal være med på å prioritere og hvilke oppgaver som skal få ressurser. *"For oppgavene er stort sett alltid større enn det vi har muligheten for å kunne hjelpe til med"*.

En diakon skal også være en deltager. De må være tilgjengelige i de forskjellige diakonale tjenestene de hjelper med å drive, samt være med i gudstjenester fra tid til annen, være en sjelesørger, lede grupper, veilede andre i menigheten, å være synlig. Det er viktig at menigheten ser at de har en diakon. En diakon kan også samkjøre seg med andre organisasjoner eller menigheter for å møte visse behov som er for små eller for store for en menighet. For eksempel ved å samarbeide med andre diakoner i sognet for å lage et arbeid for utviklingshemmede fra flere menigheter. Det er ikke alltid nok mennesker som trenger et tilbud i en enkel menighet.

"Og jeg tenker egentlig at det er viktig at de som det ikke er så mange av også, at de også får et tilbud. Og da må man utvide litt."

BC fikk spørsmålet om hva BC syntes om "profesjonen diakon", og spesiell utdanning til diakoni istedenfor alternative som er diakoner uten spesiell utdanning eller diakonale medarbeidere.

Jeg tenker at det er veldig viktig at det er en egen diakonutdanning, og en egen diakonprofesjon. For det gir en helt annen legitimitet til oppgaven, utdanningen og stillingene. Samtidig tror jeg det er viktig for den enkelte å ha det som en base, som en ballast når man skal ut i tjeneste. Fordi det er både veldig omfattende og mangfoldig. Da er det greit å ha noe teoretisk ballast også. Diakoner har veldig ofte en fagutdanning i bunn, i tillegg til en teologisk diakonal utdanning. Og jeg tenker begge deler er viktig.

Til slutt ble BC spurt om BC mente alle menigheter burde hatt en diakon om det var mulig. "Absolutt, det er trist at det ikke er sånn".

4.2.4 Eventuelt (Menighet B)

Etter intervjuet kom forskeren og BC i samtale om hvordan det var å jobbe som diakon. Helt avslutningsvis nevnte BC noe som forskeren ønsker å inkludere her.

Når jeg sa det jeg sa (BC jobbet med noe annet mellom utdanning og stilling som diakon), så var det at i den settingen så var jeg ikke ansatt som diakon. Men jeg tenker jo at alle kristne er både prester og diakoner i sin tjeneste, på sin ferd, sånn sett. Så det var mer å skille mellom det at jeg var ansatt som en faktisk ... (diakon eller ikke).

5. Fortolkning og diskusjon

Denne avhandlingen ønsker å svare på spørsmålet:

Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni, og hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norske menigheter?

Oppgaven har tatt utgangspunkt i Dietrich, Jordheim og Nordstokke for å svare på hvilke forventninger norsk forskning om diakoni har til diakonien, siden de ofte belyser diakonien ut ifra en kirkelig- og menighetskontekst. Dette ble utdypet i kapittel 2. Oppgaven tar også utgangspunkt i intervjuene som ble holdt med informantene fra menighet A og B, to diakonale menigheter i Oslo kommune, presentert i kapittel 4.

I dette kapitlet skal dataen fra kapittel 2 og 4 fortolkes og drøftes for å svare på problemstillingen. Deretter settes fortolkningen opp imot hverandre for å forsøke å se hvilke utfordringer diakonal forskning står ovenfor, og hvilke utfordringer menigheter står ovenfor.

Så langt har det vært gjort aktive steg for å la forskerne og informantene snakke med "sin egen stemme" så mye som mulig. I dette kapitlet er det derimot drøfting foretatt av forskeren. Dette er verdt å bemerke. I de tilfellene hvor forskeren har kommet med egen tolkning har det blitt spesifisert i kapittel 2 og 4 etter beste evne. I dette kapitlet er fortolkning antatt.

5.1 Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni?

5.1.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?

Diakonien er generelt anerkjent som en identitetsmarkør i nordisk kontekst. Dietrich drar paralleller mellom diakoniplanene 2007 og kirkemøte 2004 og konkluderer "... at diakoni ikke er diakoni uten forbindelsen til kirken, og at kirken ikke er kirke uten å være diakonal." (Dietrich, 2011, s. 112). Denne diakoniforståelsen basert på DNK understrekes og utvides til verdenskirken av både Dietrich, Jordheim og Nordstokke. Dietrich anvender et økumenisk perspektiv og anerkjenner at det ikke finnes en rett diakonal forståelse, men at de forskjellige diakoniforståelsene som finnes i forskjellige kirkesamfunn "gjenspeiler behovene og utfordringene som finnes i kirkens og verdens skiftende historie." (Dietrich, 2011, s. 142). Ut fra et teologisk perspektiv forbinder Nordstokke diakoni som et resultat av menighetens fellesskap (2021, s. 187-190), og Jordheim argumenterer for at diakoni er essensen av "den tjenende kirke" (2014, s.

189). I norsk akademia understrekes og forsterkes dermed diakoniens rolle som identitetsskapende både praktisk, økumenisk og teologisk.

En annen dimensjon ved diakoni som ofte fremheves, er diakonale aspekter ved missiologi. Det vil si hvilken rolle diakoni, som meningsfulle humanitære kristne handlinger, har i forkynnelsen av evangeliet. Nordstokke belyser historien om at Jesus sender sine tolv disipler i Matteus 10: 7-8.

Gå og forkynn: 'Himmelriket er kommet nær!' Helbred syke, vekk opp døde, gjør spedalske rene og driv ut onde ånder! Gi som gave det dere fikk som gave.

I dette knyttes evangeliet til både forkynnelse og nådehandling. Og med å "gi som gave det dere fikk som gave" understrekes nådeaspektet ved utsendelsen. Evangeliet har blitt gitt som gave til disiplene, og skal dermed gis videre som gave (Nordstokke, 2021, s. 58.) Samtidig argumenterer Dietrich for at profetisk diakoni ved kirkelig innblanding i "verdslige saker", hvor kirkens ansvar for å kjempe for rettferdighet eller engasjere seg i samfunnets mangel og behov, går også under forståelsen av diakoni (2014, s. 43-44). Slike diakonale konsepter har alltid vært en del av misjonærenes oppgave, spesielt i nyere tid (Dietrich & Skjortnes, 2022, s. 264). De forskjellige aspektene av menighetsdiakoni som er kort oppsummert her kan forstås som utadrettet menighetsdiakoni.

Jordheim legger derimot ekstra vekt på diakoniens rolle som brobygger mellom menighet og lokalsamfunnet, ved å ta i bruk dialog og invitasjon til å være deltager (Jordheim, 2009, s. 21-26). Diakoni som dialog handler om å forholde seg til den andre parten som likeverdige mennesker, hvor noe skal skapes felles. Ved å invitere til å være deltager snakker Jordheim om å skape et rom hvor en kan både delta i og være mottaker av diakoni etter som situasjonen tillater det (Jordheim, 2009, s. 23-26). Dietrich beskriver de samme konseptene når hun snakker om et paradigmeskifte fra "oss og dem" til en forståelse av at menigheten er et fellesskap av mennesker kalt til å hjelpe hverandre (2014, s. 14). Dette fellesskapet dekker også over nærmiljøet til de lokale kirkene. Diakonien har også en viktig strukturell oppgave i kirken, ifølge Nordstokke. Om kirken ikke har god struktur innen gudstjenestelivet, forkynnelsen eller diakonien står de aspektene i fare for å være drevet bare av ildsjeler eller tilfeldige tiltak (2021, s. 216). Det vil ikke si at ildsjeler og tilfeldige tiltak ikke er ønsket, men diakonale tiltak drevet på denne måten kan enten ikke vedlikeholdes, eller bommer ofte på behovet i nærmiljøet. Det vil bli en bedre bruk av ressursene om en har en struktur, sier Nordstokke (2021, s. 216-218)

5.1.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?

Som en videreføring av kirkens behov for diakonal struktur argumenterer Nordstokke for viktigheten ved en dedikert diakon, for å møte diakoniens behov. Han påpeker at alle medlemmer i en menighet, fra prest til møtedeltaker er kalt til å utføre diakoni, men dedikerte diakoner har unike fordeler på grunn av sin todelte utdanning (Nordstokke, 2021, s. 222-223). Diakonutdanning i dag er et toårig påbygg på toppen av en relevant treårig utdanning, som gir diakoner i Den Norske Kirke relevant tverrfaglig kompetanse (Jordheim, 2011, s. 158). Denne doble fagligheten er ment for å utfylle hverandre, hvor utdannelsen tatt før diakonutdannelsen skal spille på lag med diakonutdannelsens egenart (Nordstokke, 2021, s. 223). Diakoner har også i nyere tid tatt på seg en ledelsesrolle for frivillige, i kontrast til tidligere diakoni, som fokuserte mer på diakonens personlige tjeneste. (Nordstokke, 2021, s. 223-224). Man må ikke tenke at diakoner tar på seg en ren ledelsesrolle på grunn av det. De tradisjonelle diakonale oppgavene som f.eks. sjelesorg og lignende er fortsatt et viktig aspekt av menighetsdiakonens rolle. Nå er det dermed lagt mer vekt på å utruste resten av menigheten til å ta del i det diakonale oppdraget, framfor at diakonen kun jobber med sine egne diakonale oppgaver (Nordstokke, 2021, s. 223).

Tanken om diakonen som organisator og leder reflekteres også hos Jordheim, som vektlegger viktigheten med en profesjonell leder som kan veilede og ivareta frivillige i menighetens arbeid. Hun påpeker spesielt viktigheten med pedagogisk kompetanse i møte med frivillige. Det vil si at diakonen kan forberede og motivere de frivillige for de oppgaver de skal inn i. (2011, s. 22). Det legges også vekt på viktigheten med en god forståelse for etikk, relasjonsproblematikk og gruppedynamiske prosesser, slik at diakonen er godt utrustet til å istandsette sine frivillige (Jordheim, 2011, s. 22). Jordheim henter også opp diakonens rolle som brobygger mellom lokalsamfunnet og menigheten (2014, s. 186-201). Gjennom en kvalitativ undersøkelse beskriver hun hvordan mange diakoner forstår seg selv som ambassadører eller knutepunkt til lokalsamfunnet for menigheten og for enkeltmennesker til menigheten. I tillegg kommer de tradisjonelle diakonale oppgaver som også er viktig for diakonen å fullføre, slik som sjelesorg, kirkekaffe m.m. (Jordheim, 2011, s. 17). I dette kan diakonen hjelpe til med å kommunisere hvilket tilbud kirken har å tilby.

Denne tanken om at diakonen fyller rollen som bindeledd mellom samfunn og menighet speiles også hos Dietrich, som beskriver diakonens oppgave som både en reaktiv og proaktiv tjeneste (2009, s. 46-47). Diakonen skal dermed være klar til både å møte og å dekke behov, bekjempe og forhindre urettferdighet, og verne om skaperverket, for å nevne noe. Dietrich påpeker også på det universelle kallet til diakoni, hvor alle kristne er kalt "... til å være brobygger

mellom kirke og samfunn og synliggjøre «evangeliet i handling» gjennom sine liv" (Dietrich, 2011, s. 105). Samtidig finnes det et spesielt diakonikall. Allmenn kall til diakoni og menighetsdiakoner spiller på lag og utfyller hverandre. Diakonen oppmuntrer og minner menigheten på sin diakonale oppgave, samtidig som at de legger til rette for utførelsen av diakoni. Den profesjonelle diakonen blir dermed en katalysator for menighetens diakoni (Dietrich, 2011, s. 105).

5.2 Hva er forventningene til diakoniens oppgave i norske menigheter?

For å kunne svare på problemstillingen kommer oppgaven til å dele de forventningene som dukker opp i intervjuene med informantene inn i to hovedkategorier. *Hvilken rolle har diakonien i kirken? Og Hvilken rolle har diakonen i diakonien?* Dette er de samme spørsmålene som brukes for å dissekere den diakoni vitenskapelige stemmen i kapittel 2. Ved å bruke de igjen her blir forventningene fra menigheten kategorisert på en slik måte at det er mulig å sammenligne resultatene.

Det er viktig å bemerke at dette er forventninger fra de lokale menighetene, og speiler en opplevd virkelighet i to menigheter i Oslo med en diakonal identitet.

5.2.1 Hvilken rolle har diakonien i kirken?

Flere av informantene nevner hvordan diakoniuttrykket har utvidet seg. Flere av informantene husker en tid da diakoni hovedsakelig var eldreomsorg og menighetssøstre, men diakoni har utvidet seg til å omfatte alle grupper av mennesker. Dette er regnet som en bra utvikling.

Flere av informantene beskrev diakonien som en dobbel virkelighet. Alle beskriver diakoni som kirkelig omsorgsarbeid og evangeliet i handling, men det er også en dypere realitet. AA beskriver at diakonien gjennomsyrrer kirken, BA beskriver diakoni som kirkens vesen, BB beskriver diakonien som identitetsgivende osv. Diakonien går utover det håndfaste i handling og tar på seg en identitetsskapende rolle. "Vi er en diakonal menighet". Informantene, og menighetene deretter, forstår seg selv, sin rolle, og sin menighets rolle i lokalsamfunnet, og i verden gjennom diakonibegrepet. Dette speiler forventningene som Dietrich, Jordheim og Nordstokke har til at diakonien er *identitetsskapende både praktisk, økumenisk og teologisk (Hentet fra 5.1.1)*.

Når informanten ble spurt hva som skilte diakonien fra andre velferdstilbud så ble det spesifisert tre ting. Verdigrunnlaget, de man kan kalle x-faktoren, og den underliggende kristne identiteten. Det kan argumenteres for at verdigrunnlaget ikke er unikt til diakonale tiltak. AB

argumenterer for at det er vanskelig å vite verdigrunnet til alle andre tilbud. På samme måte kan man argumentere for at x-faktoren til diakoni (for det meste frivillige, mer tid per person, behovsbasert istedenfor rettighetsbasert, åndelig dimensjon) men det går nærmere inn på senere. Det som ikke kan argumenteres for er den åndelige dimensjonen som er iboende i diakonien. AB beskriver at det viktigste med diakonien er verdien og handlingen, istedenfor en "andakt", men spesifiserer at det er best om mottageren vet at man kommer i en diakonal kontekst og at man tilhører en menighet. BC bygger videre på dette, og beskriver tidligere erfaringer hvor BC har jobbet i ikke-kristne sammenhenger, men allikevel fått lov til å ta på en diakonal rolle i møte med de som visste bakgrunnen til BC. Dette stemmer overens med det Nordstokke vil kalle missiologi. Gjennom praktiske diakonale handlinger utføres evangeliet til de som er mottager, men tas også et steg videre av BA som beskriver hvordan kirken, gjennom diakoni, åpner opp for en åndelig dimensjon i menneskers liv. Det er en gjennomgående forventning hos diakonene, i begge menighetene for at diakonien er "evangeliet i handling", selv om ikke alle informantene bruker det vokabularet.

Et annet aspekt av diakonien som stadig dukker opp, er diakoniens rolle som menighetens øyne. BA beskriver diakoni som å *"se hvor vi er, hvorfor er vi her, og hvem er vi her for. Og hva vi kan bidra med som kirke inn i vårt lokalmiljø"*. BB beskriver diakoni som å ta menneskers behov på alvor, og å ta steg for å møte de behovene. AC legger vekt på hvor viktig det er å møte sin neste når vedkommende beskriver hva diakoni er. At diakonien er å finne i møte med mennesker, noe som AA også bygger inn under. AA beskriver diakoni som å skape møteplasser og samtaler og går så langt som å beskrive det som kjernen av diakoni. Disse forståelsene passer overens med det Jordheim og Dietrich redegjør for med diakoni og diakoner som brobygger. Når informantene ble spurt om diakonien først og fremst var i tjeneste for menigheten eller samfunnet sa nesten samtlige at det først og fremst var i tjeneste for de utenfor kirkens vegger, før diakonien skal tjene menighetens egne. Med unntak av en informant, som mente diakonien var til tjeneste for menigheten og de som oppsøker den først, og alle andre etterpå. Men selv med de spesifikasjonene er ikke diakonien låst til menigheten alene. Istedenfor spesifiserer den informanten at man skal møte de behovene som er "i huset", eller kommer til huset, før en prioriterer behovene eksternt. Uansett så kan det forklare med begrepet brobygger, i det at diakonien søker å skape relasjoner mellom menighet og lokalsamfunnet, og relasjoner mellom mennesker.

Et konsept som kom opp i flere intervjuer var også tanken om at diakonien går utover det som man har rett på. AA bruker begrepet "utenfor tellekanten", som forskeren har tatt for å bety utenfor regnskapet eller budsjettet. Tellekant er et militært uttrykk, men hvorvidt det passer

her er vanskelig å si. Hvordan det tolkes er at diakonien ikke holder til regnskap hva hver enkelt mottaker har rett på, men heller ser på hvilke behov som er å finne i nærmiljøet, og jobber med å fylle det behovet, utover den enkeltes persons rettigheter. Dette er en av egenskapene som setter diakoni fra andre statlige velferdstilbud, som handler ut ifra et rettighetsbasert system, hvor du får det du har rett på. Ved å basere diakonien på ett behov basert system er det mulig å betjene de som faller utenfor samfunnet, de som for eksempel ikke har rettigheter, eller større behov enn de har rett på.

Dietrich snakker om diakoni i konteksten av rettighetsbasert diakoni. Det er enkelt å tenke at dette er motsigende til dette, men Dietrich beskriver hvordan diakonien kan skape rettighetsbaserte systemer for å forsikre langsiktig stabilitet, mens informantene for det meste snakker ut ifra en kontekst av de som ikke har gode nok systemer på plass. Rettighetsbasert diakoni er dermed å forstå som en systematisk langvarig løsning på et problem, mens behovsbasert diakoni søker å møte behovene som de etablerte rettighetsbaserte systemene ikke når. Diakonien blir dermed en komplimenterende stemme til velferdsstaten og dekker de behovene som velferdssystemene ikke klarer å dekke. Eller slik som BC sier: *"Og jeg tenker egentlig at det er viktig at de som det ikke er så mange av også får ett tilbud."*

5.2.2 Hvilken rolle har diakonen i diakonien?

Når informantene ble spurt hvilket inntrykk de hadde av den diakonale profesjonen så svarte samtlige av dem at en godt utdannet diakon er en spesielt god ressurs for menigheten. Det ble satt et spesielt fokus på diakonens tverrfaglighet, som satt en forventning i informantene om at diakoner var spesielt egnet i møte med en variert diakonal hverdag. Den ekstra tyngden som kommer med en tverrfaglig utdannelse, gir informantene en visshet om en satt kvalitet. Dette stemmer overens med det Nordstokke beskriver i 5.1.2.

Med denne tryggheten kom også en bredde av forventninger for hvilke roller diakoner kan ta på seg innen menigheten. En av de viktigste tingene som ble hentet opp flere ganger var evnen til å ha et kritisk blikk inn mot staben eller ut mot lokalsamfunnet. BA spesielt utdypet ønsket om å ha en diakon som kunne ta på seg rollen av å stille seg kritisk til staben i menigheten. "Har vi husket på ..." også lignende. Evnen til å se behov, og kjempe de fram i menigheten ble etterlyst av flere informanter. Halvparten av informantene brukte ordet "profetisk" når de beskrev denne rollen. Moderne diakoni med spesielt søkelys på rettferdighet eller vern om skaperverket blir ofte kalt profetisk- eller sosial diakoni ifølge Dietrich, men informantene fremmer

også en mer intern "profetisk" diakoni, hvor diakonen tar på seg en kritisk rolle innad i menigheten og utad mot samfunnet, for å stadig dytte menigheten mot det diakonale idealet.

Prospektet av sosial diakoni ble også diskutert med informantene, som nesten enstemmig kom fram til at DNK politisk burde stå for visse verdier, slik som rettferdighet, menneskeverd, vern om skaperverket og bekjempe urett og lignende, men samtlige av informantene stilte seg kritisk til at DNK skulle ta opp spesifikke politiske saker, så langt det lot seg rekke, og i alle fall unngå partipolitikk. Et par av informantene beskrev viktigheten med at politikken ikke må komme på bekostning av tilhørigheten. At DNK sine ståsteder ikke må dytte mennesker bort fra kirken, gitt at det er mulig. Men AA påpekte umuligheten av å ikke fornærme noen i en folkekirke. En av informantene stilte seg også kritisk til tanken om at det skulle være en diakonal oppgave å være politisk på vegne av DNK, og at det i verstefall også burde omfavne teologi og flere andre aspekter av DNK.

Det ble også lagt stor vekt på diakonens rolle som tilrettelegger av diakonalt arbeid i menigheten. En diakon må kunne administrere, skape systemer og følge opp frivillige i menighetens diakonale arbeid. Ved å skape gode systemer som frivillige kan jobbe i, kan diakonen forløse menighetens frivillige ressurser. Det ble også lagt vekt på at diakonen måtte være nyskapende, og en informant brukte ordet "morsomt" når vedkommende beskrev hva de ønsket i et nystartet diakonalt arbeid. Diakonen fikk på seg rollen som nyskaper og inspirator. En diakon skal ikke gjøre alt av menighetens diakoni, men de skal gjøre litt av alt. De må være synlig og tilgjengelig for de frivillige.

Rollen som diakon innenfor menigheten ble også beskrevet som uklar eller manglende definert. Dette var en bra ting for noen informanter, som så det som en mulighet til å gjøre de oppgavene som for eksempel presten ikke fikk mulighet til. Ved å være fri fra en altfor streng stilling kan menigheten og menighetsrådet utarbeide en stillingsannonse som er tilpasset sitt behov. Samtidig utlyser BA at diakoner må tørre å ta plass, og initiativ.

Som virkelig ser at det er min jobb, å være der ute å se «hva er behovene her nå?» Å komme tilbake til oss andre å riste litt å si det «men hvorfor gjør vi dette? Vi burde jo gjøre det sånn!». Det hadde jeg ønsket meg mye, mye mer av. (BA)

5.3 Hvilke utfordringer står den diakonale forskningen ovenfor?

Denne master avhandlingen startet med hypotesen "*Har diakonivitenskapen løpt fra diakonien i menighetene?*" og etter å ha sett på hvilke forventninger informantene fra de lokale Oslo menighetene hadde, kommer det fram at det ikke er tilfelle. Det er derimot verdt å merke seg språket som brukes i møte med diakoni-vitenskapen og de lokale menighetene. Selv om det ofte var lignende eller identiske konsepter presentert hos den diakonale forskningen og de lokale menighetene så ble det sjeldent brukt samme ord for å beskrive de konseptene. Dette tyder på noen forskjellige mulig forklaringer:

- Diakonivitenskapen har klart å kommunisere diakonale konsepter og ideer, uten at det diakonvitenskaplige språket har spredd seg sammen med dem.
- Menighetsdiakon har tatt med seg ideer fra diakoni-vitenskapen og spredd den til informantene. Dette forklarer ikke hvorfor informantene har så nye konsepter.
- Diakonivitenskapen henter sin inspirasjon fra DNK og menighetene, og menighetene er inspirasjonen for diakoni vitenskapen. Dette er nok delvis sant, men ikke i den grad som ville kunne forklare bort den store variasjonen i språket.
- Diakoni vitenskapen og menighetene henter inspirasjon fra en felles tredje kilde. Dette kan for eksempel være DNK, men det er lite sannsynlig. Nordstokke, Dietrich og Jordheim er helt klart klar over hva som beveger seg innenfor DNK sin diakonale diskusjon, siden de har og tar del i den diskusjonen, men visse diakonale konsepter stammer ikke fra DNK.

Med dette i bakhode foreslår denne avhandlingen at diakonivitenskapen og informantene henter inspirasjon fra en annen kilde en DNK, at de heller begge henter fra kilden til diakoni som inspirasjon. Evangeliet, eller *den levende Gud*. Johannesen et al. beskriver samfunnsvitenskapen som å ha til hensikt å beskrive virkeligheten (2016, s. 25). Ved å utforske samme virkelighet skapes lignende kunnskap. Hva betyr dette for diakonivitenskapen?

Et av konseptene innen diakoni-vitenskapen handler om at gode intensjoner ikke er nok. *Hvordan* en utfører diakoni er nesten like viktig som *hvorfor*, spesielt om det er en gudommelig inspirasjon som er med på å inspirere og tenne medarbeidere. Dermed fyller diakoni vitenskapen den viktige rollen med å utforske hvordan menigheten kan best utføre diakoni, samt hvilke vanlige fallgruver som bør unngås.

Blant de diakonale konseptene som er verdt å merke seg er det Dietrich kaller sosialdiakoni. Dette konseptet dukket opp hos alle informantene med stor variasjon. Alle

informantene hadde formening om det, men det var en generell usikkerhet om hvordan en skal forholde seg til det. Det var en enighet om at DNK må stå for sine prinsipper, men hvor går grensen for å stå for sine verdier og å bli politisk? Hvordan skal menighetene forholde seg til politiske ladede spørsmål som f.eks. naturvern og også vedlikeholde sin stilling som folkekirke med rom til alle?

Det ble også utlyst en forespørsel om at diakoner skulle ta en mer profetisk rolle internt i menigheten. Dietrich legger ut hvordan profetisk diakoni utforsker urettferdigheter i samfunnet, men flere av informantene satte søkelys på diakoniens rolle som en intern profetisk stemme. Diakonien innen DNK og den individuelle diakonen innenfor de individuelle menighetene. BA (Prest i menighet B) utlyser også et ønske om en tydeligere selvforståelse blant diakoner, i alle fall en klarere kommunisert selvforståelse. Dette stemmer overens med de observasjonene Jordheim gjorde i samsvar med Collins teorier, hvor diakonens selvforståelse har beveget seg mer mot en forkjemper og brobygger, fra en tjenerskikkelse. Det er fortsatt mulig å utarbeide og å kommunisere denne nye selvforståelsen. "*Våge å ta litt plass*".

I spørsmålet om hva som skiller diakoni fra andre velferdstilbud så presiseres det blant noen av informantene at det er en åndelig dimensjon til diakonien, uten at det går noe særlig dypere enn det. Diakonivitenskapen kan være med på å kommunisere hva det er som skiller diakoni fra andre tilsvarende tilbud, og hvordan det kan brukes i menighet sammenheng til menneskers frelse.

5.4 Hvilke utfordringer står diakonale menigheter ovenfor?

Hvis hypotesen som er beskrevet over stemmer, at menighetene og diakonivitenskapen henter forståelse for hva diakoni er fra samme kilde, Gud, så står menighetene i en unik posisjon med tanke på diakoniforståelsen. I møte med en grunnleggende forståelse som man ikke har ord for å uttrykke er det viktig å søke ut et vokabular for å kunne kommunisere diakonien. I denne oppgaven ble det spesifikt søkt ut to diakonale menigheter fordi de hadde størst sannsynlighet for å ha et vokabular for å uttrykke sin forståelse av diakoni. Men de to menighetene som sa seg villig til å bli med på intervjuene var ikke gjennomsnittlige menigheter. Om diakoni er et grunnleggende guddommelig konsept så kan det læres og forstås intuitivt, men det kan ikke læres bort eller utforskes uten språk.

En menighets stab tar på seg rollen som ledelse over menigheten. Teologisk står en prest ansvarlig for menighetens åndelige velvære, men hvis informantene og de vitenskapelige stemmene i denne oppgaven skal tas alvorlig så er diakoni kjernen i en levende menighet. Det er fult

mulig å utføre diakoni på personlig og menighetsplan uten å kjenne begrepene, slik som diakonien er beskrevet i denne oppgaven (Trosbaserte kjærlighetshandlinger, evangeliet i handling, etc.), men ved å bli kjent med diakonivitenskapen og språket de bruker blir det mulig å få en dypere forståelse, samt videreformidle og inspirere resten av menigheten.

En annen ting som avhandlingen har rørt ved er den positive effekten av en dedikert menighetsdiakon. Nordstokke, Dietrich og Jordheim og samtlige av informantene har fortalt hvilken effekt en god diakon kan ha for en menighet innen organisering, forløsning av frivillige som et eksempel, "profetisk røst", brobygger mellom lokalsamfunnet og menigheten, osv. Det er ikke alltid mulig å ansette en diakon. Ikke alle menigheter har ressurser til det og ikke alle menigheter som ønsker det, finner en med det første. Men alle informantene har hatt en diakon i redusert stilling, og alle har svart positivt på hvordan det har påvirket menigheten. Dette, sammen med arbeidet som har blitt lagt ned av Dietrich, Nordstokke og Jordheim er en sterk indikator på den positive effekten en diakon kan ha på en lokal menighet.

En menighet bør også adoptere en diakonal plan, om den ikke har det. Planen i seg selv er ikke det viktigste, men bevisste diakonale steg er viktig. En levende menighet er en menighet som er involvert med sine omgivelser, som bygger broer og skaper møteplasser. Hvordan dette ser ut er forskjellig fra menighet til menighet, ettersom hver menighet er unik med unike utfordringer. Utforsk hva det betyr for den enkelte menighet å være diakonal.

6. Konklusjon

Denne masteravhandlingen har forsøkt å svare på problemstillingen:

Hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norsk forskning om diakoni, og hva er forventningene til diakoniens oppgaver i norske menigheter?

Grunnlaget for problemstillingen var hypotesen at "diakoni-vitenskapen har beveget seg forbi menighetdiakonien" på grunn av de store forandringene som har skjedd innenfor forståelsen av diakonibegrepet de siste 50 årene. Ved å sammenligne forventningene mellom et representativt utvalg forskere innen diakonivitenskapen og et representativt utvalg informanter fra diakonale menigheter i Oslo kommune har avhandlingen sett på forskjellene og likhetene mellom deres forståelse av diakoni.

På grunn av omfanget av avhandlingen har oppgaven tatt utgangspunkt i Stephanie Dietrich, Kjell Nordstokke og Kari Jordheim som representative for diakonivitenskapen. Disse tre forskerne kommer fra samme forskningsmiljø og skriver ofte innenfor det som kan beskrives som menighetsdiakonal forskning. Ved å se på tekster fra disse forfatterne fra de siste 14 årene gjennom spørsmålene "*Hvilken rolle har diakonien i kirken?*" Og "*Hvilken rolle har diakonen i diakonien?*" har avhandlingen sett på hvilke forventninger denne grenen av diakonivitenskap forstår som diakoni og diakon.

Dette ble dermed satt oppimot seks intervjuer fordelt på to menigheter i Oslo kommune. For å forsikre om at disse menighetene hadde et forhold til diakoni så ble de valgt ut ifra sitt diakonale arbeid. Informantene var to prester, to menighetsråds-medlemmer og to frivillige, en av hver menighet. Disse informantene deltok på en-til-en dybdeintervjuer for å kunne samle inn relevant data til å kunne svare på problemstillingen. Deretter ble dataen kjørt igjennom de samme to spørsmålene som ble brukt for å avgrense dataen fra Dietrich, Nordstokke og Jordheim. Deretter ble den dataen satt oppimot hverandre.

Den originale hypotesen, at diakonivitenskapen hadde beveget seg bort fra menighetsdiakonien, ble bevist feil. I stedet for ble det funnet at informantene som ikke hadde samme konteksten som diakoniforskerne beskrev lignende eller helt lik forståelse av diakonale konsepter. Dette ledet til en ny hypotese, at diakoniforståelsen er hentet fra en gudommelig kilde, og er mer enn bare en sosial kirkelig bevegelse. Om dette viser seg å være tilfelle kommer levende menigheter til å ha en iboende forståelse for diakoni, selv om de ikke har språk til å forklare det med. Denne hypotesen kan testes med at medlemmer av selverklærte levende menighet leser

seg opp på diakoni og opplever om dette stemmer overens med den usynlige gudommelige virkeligheten som diakoniforståelsen stammer fra.

Oppgaven oppfordret deretter, på anmodning fra en av informantene, at diakoniviten- skapen til å videreutvikle diakonens selvforståelse, og kommunisere det til menighetene, slik at diakoner kan stå tryggere i sin profesjon. Det ble også utlyst et ønske om å utvikle diakonens profetiske stemme i menigheten. Det vil si diakonens rolle som den som spør "har du husket på ...?" for å riste i det som er komfortabelt.

Til slutt ble menighetsledere oppfordret til å se på diakonal forskning for å få et diako- nalt språk som kan brukes for å kommunisere diakonale tanker til menigheten. Menighetene ble også oppfordret til å gjøre seg opp en formening om hva menigheten praktisk gjør av dia- koni, slik at menighetens diakonale arbeid blir konsekvent diakonalt.

Det er av nåde man er frelst, ved tro, og ikke egne gjerninger. Men det er ved gjerninger at vi viser vår tro, vårt håp og vår kjærlighet. Å si "Jesus elsker deg" er enkelt. Å vise at Jesus elsker din neste er vanskeligere.

Til slutt står man med ord, men ord uten handling er dødt. Så, som AA siterte:

Ord, ikkje flere ord. Her er min veike hand.

Litteratur

Bibelen: Bibelselskapets oversettelse 2011 (2011) Bibelselskapet.

Dietrich, S. (2009). Diakonitjenesten i Den norske kirke i et økumenisk perspektiv. I K. I. Johannessen, K. Jordheim & K.K. Korslien (Red.), *Diakoni: en kritisk lesebok* (s. 45-68). Tapir Akademisk Forlag.

Dietrich, S. (2011) Diakonitjenesten i et økumenisk perspektiv. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *DIAKONEN – KALL OG PROFESJON* (s. 127-152) Tapir Akademisk Forlag

Dietrich, S. (2011). Forståelsen av diakonitjenesten i Den norske kirke. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *DIAKONEN – KALL OG PROFESJON* (s. 111-126) Tapir Akademisk Forlag

Dietrich, S. (2014). Mercy and Truth Are Met Together; Righteousness and Peace Have Kissed Each Other' (Psalm 85:10): Biblical and Systematic Theological Perspectives on Diakonia as Advocacy and Fight for Justice. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *Diakonia as Christian Social Practice: An Introduction* (s. 28-45). Regnum Books International.

Dietrich, S. & Skjortnes, M. (2022) Misjon, religion, diakoni og utvikling. J. B. Nikolajsen, K. S. Haug, F., -O, Thorsen & I. Eskilt (Red) *Missiologi: En innføring* (1. utg, s. 260-272). Cappelen Damm Akademisk

Dietrich, S. (2014). Reflections on Core Aspects of Diaconal Theory. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *Diakonia as Christian Social Practice: An Introduction* (s. 13-27). Regnum Books International.

Dietrich, S. (2011). Systemisk-teologisk grunnlag for diakonitjenesten. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *DIAKONEN – KALL OG PROFESJON* (s. 97-110) Tapir Akademisk Forlag

Jordheim, K. (2011). Diakon i menighet. I S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *DIAKONEN – KALL OG PROFESJON* (s. 15-26) Tapir Akademisk Forlag

Jordheim, K. (2011) Diakonistillinger i Den norske kirke – rammer og ordninger S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *DIAKONEN – KALL OG PROFESJON* (s. 153-170) Tapir Akademisk Forlag

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2003) *INTRODUKSJON TIL SAMFUNNSVITENSKAPLIG METODE* (5. utg., 2016) abstrakt forlag.

Nordstokke, K. (2021) *Diakoni: Evangeliet i handling*. Verdum.

Nordstokke, K. (2009). Internasjonal diakoni. I K. I. Johannessen, K. Jordheim & K.K. Korslien (Red.), *Diakoni: en kritisk lesebok* (s. 69-86). Tapir Akademisk Forlag.

Nordstokke, K. (2014). The Study of Diakonia as an Academic Discipline. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *Diakonia as Christian Social Practice: An Introduction* (s. 46-61). Regnum Books International.

Jordheim, K. (2014). Bridge-building and Og-Between: The Role of the Deacon in Church and Society. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *Diakonia as Christian Social Practice: An Introduction* (s. 187-202). Regnum Books International.

Jordheim, K. (2009). Plan for diakoni i Den Norske Kirke: en presentasjon. I K. I. Johannessen, K. Jordheim & K.K. Korslien (Red.), *Diakoni: en kritisk lesebok* (s. 8-13). Tapir Akademisk Forlag.

Plan for Diakoni Revidert 2020 (2020). Den Norske Kirke. Hentet 15.08.2023. Hentet fra: <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2020/plan-for-diakoni/>

Stifoss-Hanssen, H. (2014). Diakonia as a Professional Practice: Perspectives on Research and Education. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *Diakonia as Christian Social Practice: An Introduction* (s. 62-74). Regnum Books International.

Apendix A: Intervju guide

Intervju guide

Problemstilling

Hvordan er den faglige forventning til diakoniens oppgave i forhold til den lokale menighetens forventning til diakoniens oppgave?

Hva ønsker vi å finne ut?

Problemstillingen over går inn på ett todelt spørsmål, hvilke forventninger har de lokale menighetene, og hvilke forventninger er å finne i faglige sirkler. Med tanke på intervjuene er det kun relevant å utforske hvilke forventninger som er å finne i den lokale menigheten.

Det er primært to ting som det ønskes å få innsikt på fra de lokale menighetene: **Hvilken rolle Diakoni har i Den Norske Kirke (for identitet og praktisk)**, og **hvilken rolle Diakonen har i kirken og diakonien**.

Innledning før intervju

- Informere om prosjektet og hva som det kommer til å bli spurt om:
  - o Prosjektet prøver å finne ut hvilke forventninger de lokale menighetene har til diakonen og diakoni generelt, samt hvordan de forstår både diakonens rolle og diakoniens rolle i Den Norske Kirke. Deretter kommer prosjektet til å sette dette oppimot de akademiske forventningene, for å se om diakoni vitenskap er enig med de lokale menighetene.
  - o Spørsmålene kommer til å handle om hvilken rolle diakoni har i menigheten, i Den Norske Kirke i sin helhet, og hvilke roller diakonen har i kirken og i diakonien.
- Opplys om konsekvensene av å ta del av intervjuet, hvordan dokumentasjon av intervjuet blir gjort (og hva som skjer med dokumentasjonen) og garantere anonymitet.
  - o Ved å bli med på intervjuet kommer jeg til å stille en rekke spørsmål rundt tema, og ta det opp på denne lydopptageren. Deretter kommer jeg til å

transkribere intervjuet til skriftlig format, og så slette opptaket. I det kommer alle som blir intervjuet til å bli anonymisert, sånn at det ikke er noe som skal kunne spores tilbake til deg. Jeg kommer også til å sitte med en notatbok og skrive ned visse ting som stikker ut for meg i løpet av intervjuet. Det kan hende jeg ber deg om å gjenta deg, om jeg ønsker å sitere deg.

- Om du skulle ønske å trekke deg fra intervjuet kan du gjøre det når som helst. Dette gjelder også etter at vi er ferdig her i dag. Du kan sende meg en e-post på denne adressen (sørg for at informanten har kontakt informasjonen), uten at jeg kommer til å stille noen spørsmål til det. Om du ønsker å se hva som kom av prosjektet kan jeg sende deg masteroppgaven når den er ferdig.
- Intervjuet kommer til å vare mellom 45 minutter og 1 time 15 minutter, men jeg sikter på rundt 45 til 55 minutter.

Intervjuet

Fakta spørsmål

Hvor lenge har du jobbet som prest i menigheten? // Hvor lenge har du vært med i menighetsstyre? // Hvor lenge har du vært med som frivillig i menigheten?

Mulige oppfølgingsspørsmål

Poenget med disse spørsmålene er for å etablere tillitt mellom informant og intervjuer. Hold det under 5 minutter.

- Trives du med det?
- Hva er du vanligvis er med på som frivillig?

Introduksjonsspørsmål

- Hva tenker du på når jeg sier «diakoni»?
- Har du noe gang tenkt «det var diakonalt»?

Disse spørsmålene er først og fremst for å introdusere spørsmålene til informantene, ikke for å grave. Det kan være fint å se etter informantens generelle holdning, men ikke la intervjuet gå fra deg.

Overgangsspørsmål

- Hvilken erfaring har du med diakoni?

Hva er diakoni?

- Hvordan forstår du diakoni?
  - Diakoniplanen 2020 definerer diakoni både som "*kirkens hjelpetjeneste*" og "*evangeliet i handling*". (Om informanten skulle lure på hva den offisielle

definisjonen av diakoni er. Ikke si det om det ikke blir spurt etter, hvordan informanten forstår diakoni er mye mer spennende)

- Merk deg om informanten har forkunnskap om diakoni eller ikke, og om informantens oppfatning stemmer overens med diakoniplanen.
- Er det noe som skiller diakoni fra andre velferdstilbud?
  - Hvis ja, hva mener du skiller diakoni fra andre velferdstilbud?

Hva er diakonens rolle i den Norske Kirke?

- Hvilken rolle opplever du diakoni har i den norske kirke?
  - Hvilken rolle tenker du diakoni burde ha i den norske kirke?
  - Opplever du at diakoni har en for stor/liten rolle i den norske kirke?
- Opplever du diakoni som viktig for din menighets identitet?
  - Om ja, hvordan da/hvorfor det?
  - Om nei, burde det være det/hvorfor ikke?

Hva er diakoniens formål?

- Tenker du at diakoni først og fremst er i tjeneste for menigheten, eller for samfunnet?
  - Burde den norske kirke være en politisk aktør i det norske samfunnet?
    - Hvis ja, hva burde den Norske kirke kjemp e fram? (Spesifikke saker eller verdier, etc.)
    - Hvis ja, vil du regne det som en diakonal oppgave? (Å være politisk aktiv på vegne av kirken)
- Tilhører diakoni mandatet til menighetens, diakonen eller er det delt?
- Hva er diakonens rolle i menigheten?
  - Er det diakonens rolle å «gjøre» diakoni på menighetens vegner?
  - Hvordan opplever du profesjonen diakon?
  - Burde alle menigheter ha en diakon, gitt at det var mulig for menigheten?
    - Omformulert, opplever du at diakoner er viktige?

Avslutning

Takk for tiden til informanten, og for gode svar.

Spør om informanten sitter igjen med noen spørsmål, eller noe annet de følte de ikke fikk sagt som var relevant. Sett av en boks i notatene for eventuelt.

Sørg for at informanten har den nødvendige kontaktinformasjonen til å ta kontakt med deg hvis de skulle komme på noe mer, ha noen flere spørsmål, ønske å trekke seg eller ønsker å se resultatet.